

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHold

Kirkesplittelse i seksualetikken? / "Landløftene" i GT / Presterollen i en virkelig kirke / Den nye kirkevergen og ny ordning for Den norske kirke / Aarflots kirkesyn og dialogen med Carissimi / Hva med presteboken? / Fra bispedømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

5. søndag etter påske - Tore Skjæveland

Kristi himmelfartsdag - Ingvild Helene Mydske Fallegård

6. søndag etter påske - Torbjørn Holt

Pinsefasten - Kjell A. Skartseterhagen

Pinsedag - Frode Granerud

Det er ikke overraskende at prester og andre blir anfektet av den læremessige utviklingen i kirken.

Kirkesplittelse i seksualetikken?

Den norske kirke er splittet i spørsmålet om den etiske vurdering av homofili. Det er en skjebne den deler med mange andre kirker rundt i verden. På relativt kort tid har man gått fra et relativt entydig restriktiv standpunkt til

en situasjon der to motsatte syn har fått kirkelegitimitet. I en slik situasjon er det ikke overraskende at prester og andre blir anfektet av den læremessige utviklingen i kirken. Blant de spørsmål som er blitt reist, er hvorvidt

uenigheten i dette spørsmålet må forstås som kirkesplittende i kvalifisert forstand.

Dette spørsmålet har blitt aktualisert ved at en gruppe prester tilknyttet nettverket Carissimi har frasagt seg tilsyn fra og nattverdfellesskap med Stavanger-biskop Erling Pettersen. De mener Pettersens syn på homofilt samliv tilsier at han må betraktes som en vranglærer det ikke er mulig å ha kirkefellesskap med. Samtaler mellom biskopen og Carissimi har så langt ikke gitt noen avklaring på situasjonen, men i juni møter prestene Bispemøtets arbeidsutvalg til videre drøftinger.

Vurderingen av om læremessig uenighet er kvalifisert kirkesplittende eller ikke, tar i luthersk sammenheng gjerne utgangspunkt i formuleringene i CA VII, der det heter at det "til sann enhet i kirken er nok å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene". Spørsmålet er hvordan uenighet om vurderingen av homofilt samliv skal plasseres i denne sammenheng: Dreier det seg om et spørsmål man kan være enig om uten at det truer den grunnleggende enighet om evangeliet, eller er man egentlig ikke lenger enig om evangeliet når man ser ulikt på dette spørsmålet?

I vurderingen av selve saksspørsmålet delte Lærenemnda seg som kjent på midten i sin uttalelse fra 2006. Selv om den slår fast at kirken er splittet i dette spørsmålet, vil nemnda ikke gå med på at dette spørsmålet nødvendigvis må oppfattes som kirkesplittende i kvalifisert forstand. Bortsett fra ett medlem står nemnda samlet om følgende utsagn: "Likevel står nemnda sammen om å hevde at den uenighet som er avdekket i nemnda, ikke behøver å føre til at en ikke kan ha gudstjenestefellesskap. Selv om det er uenighet i nemnda om hvordan Skriften skal forstås når det gjelder kirkens lære og forkynnelse i spørsmålet om homofilt samliv, er dette ikke en uenighet om forkynnelsen av lov og evangelium som nødvendigvis behøver å føre til kirkesplittelse." Det er også en slik forståelse av spørsmålets status som ble lagt til grunn for den senere behandlingen i Bispemøtet og Kirkemøtet.

På dette punktet tenker Carissimi-prestene

annerledes. De hevder at de som aksepterer homofilt samliv, har brutt den grunnleggende enhet om evangeliet og representerer dermed en form for kvalifisert vranglære. Konsekvensen må bli frasingelse av tilsyn og brudd på nattverdfellesskapet.

En svakhet ved de dokumenter som Carissimi har lagt frem, er etter mitt skjønn at de i svært liten grad *begrunner* homofilisørsmålets kirkesplittende karakter, bortsett fra å vise til at de har en lang kirkelig tradisjon på sin side. Siden de tillegger dette synspunktet så stor vekt, hadde man forventet at de hadde argumentert grundigere for sammenhengen mellom homofilisyn og evangelieførståelse.

Nå er heller ikke det motsatte synspunkt,

Det påhviler dem som hevder at uenighet i et bestemt spørsmål bryter kirkens enhet, en særlig begrunnelsesplikt.

at uenighet i homofilisørsmålet ikke er kirkesplittende, blitt særlig omfattende begrunnet så langt i debatten. Lærenemnda begrenset seg i denne sammenheng i stor grad til

spørsmålet om oppfatningen av Skriftens autoritet i kirken. Dette er derfor åpenbart noe det bør samtales mer om. Samtidig må det sies at det påhviler dem som hevder at uenighet i et bestemt spørsmål bryter kirkens enhet, en særlig begrunnelsesplikt.

Noe de fleste synes å være enig om, er at "enighet om evangeliets lære" ikke kan begrensens til rent "dogmatiske" spørsmål, altså at enhver uenighet i etikken skulle være irrelevant. Ikke minst gjelder det der menneskets verdighet krenkes, eller alle menneskers verdi som skapt i Guds bilde fornektes. Erfaringer fra den tyske kirkekampen eller fra kampen mot apartheid i Sør-Afrika viser at uenighet i slike spørsmål kan være kvalifisert kirkesplittende.

Det betyr imidlertid ikke at ethvert etisk spørsmål har den samme status. Noen har i denne sammenheng argumentert med at fordi evangeliet handler om tilgivelse for synd, så truer uenighet om hva som er synd, forståelsen av evangeliet. At noen takker for det som andre bekjenner som en synd, er naturligvis problematisk. Likevel har kirken måttet leve med slik uenighet på en rekke punkter, helt fra nytestamentlig tid. I den første kristne menighet gikk f.eks. debatten om det var synd å spise

kjøtt som var ofret til avgudene. I vår tid er vi i kirken uenige om forståelsen av det femte bud når det gjelder spørsmålet om det er rett å gjøre militærtjeneste eller ikke. I forståelsen av det sjette bud har synet på bl.a. onani forandret seg, og det har skjedd en klar forskyvning i synet på skilsmisse og gjengifte. Ingen har, meg bekjent, hevdet at uenighet i disse spørsmålene er kvalifisert kirkesplittende. Det er heller ikke slik at utviklingen bare har beveget seg i mer "liberal" retning, noe en f.eks. kan se når det gjelder synet på vold mot barn. For hundre år siden var det å slå barn sett på som en nødvendig del av barneoppdragelsen (støttet av skriftbelegg som Ordspr 13,24). I dag er det å slå barn blitt ulovlig, og de fleste vil nok også mene at det er synd.

Spørsmålet blir dermed hvorfor homofilisørsmålet kommer i en annen kategori enn disse andre spørsmålene. Noen har her vist til 1 Kor 6,9f der Paulus nevner "menn som ligger med menn" som eksempel på slike som ikke skal arve Guds rike. Poenget for Paulus' liste er likevel neppe å utpeke visse synder som mer alvorlige enn andre, men heller som eksempler som vil vise at en bevisst syndig livsførsel bryter med den rettferdighet man har fått i Kristus. Å bruke teksten som en liste over særlige "dødssynder" er imidlertid mer problematisk.

En slik plassering av homofilisørsmålet blant andre etiske spørsmål det er uenighet om i kirken, innebærer ingen bagatellisering av spørsmålets viktighet. På en særegen måte reises her grunnleggende spørsmål om f.eks. kjønnspolaritetens betydning, noe som er grunnleggende for en kristen forståelse av ekteskapet. Dette er en sak vi på ingen måte er ferdig med, verken på det teologiske, liturgiske, ordningsmessige eller ekklesiologiske planet.

Carissimis kritikk rammer ikke bare biskoper og andre med et mer liberalt homofilisyn, men også dem av oss som står på et mer restriktivt

syn på saksspørsmålet, men uten å trekke de samme konsekvensene. Jeg har for min del behov for å uttrykke at dette ikke handler om unnfalighet eller feighet, men om en annen vurdering av spørsmålets kirkesplittende karakter enn det Carissimi legger til grunn.

Carissimis steile holdning framstår, ikke overraskende, som vanskelig å akseptere for biskopen. Det er likevel grunn til å advare mot å sette saken på spissen ved hjelp av avskjeder eller andre tvangstiltak. I spørsmålet om hvordan man skal forholde seg til nattverdnekt, er det verdt å lytte til oppfordringen fra Læremndra om å vise romslighet: "Læremndra vil framheve det legitime ved at kirken på praktiske premisser kan la være å trekke dramatiske konsekvenser ved en slik vegring mot gudstjenestefellesskap. Det bør være romslighet i kirken til å tåle at enkelte unndrar seg gudstjenestefellesskap av samvittighetsgrunner, selv der kirken som helhet ikke anerkjenner grunnlaget for denne vegring."

Dette er en sak der fortsatt mye er i bevegelse, og hvor vi er nødt til å leve med konflikter og inkonsekvenser i overskuelig framtid. Etter min mening bør en derfor strekke seg langt for å legge til rette for at de prester det her er snakk om, kan fortsette sin tjeneste uten å gå på akkord med sin samvittighet, selv om en ikke aksepterer hele deres argumentasjon. Å frita prester fra biskopens tilsyn er vanskelig å akseptere, samtidig som en bør kunne vurdere ordninger for *supplerende* tilsyn. En hard linje i dette spørsmålet vil heller bidra til splittelse i kirken enn til å avverge den.

Dette er en sak der fortsatt mye er i bevegelse, og hvor vi er nødt til å leve med konflikter og inkonsekvenser i overskuelig framtid. Etter min mening bør en derfor strekke seg langt for å legge til rette for at de prester det her er snakk om, kan fortsette sin tjeneste uten å gå på akkord med sin samvittighet, selv om en ikke aksepterer hele deres argumentasjon. Å frita prester fra biskopens tilsyn er vanskelig å akseptere, samtidig som en bør kunne vurdere ordninger for *supplerende* tilsyn. En hard linje i dette spørsmålet vil heller bidra til splittelse i kirken enn til å avverge den.

Det er grunn til å advare mot å sette saken på spissen ved hjelp av avskjeder eller andre tvangstiltak.

HARALD HEGSTAD
harald.hegstad@mf.no

”Landløftene” i GT

Korleis blir dei tyda av Jesus og apostlane¹

AV JENS OLAV MÆLAND, TIDLEGARE LÆRAR I SYSTEMATISK TEOLOGI VED FJELLHAUG MISJONSHØGSKOLE, PREST VED HÆRENS KRIGSSKOLE OG KYRKJELYDSPREST I ETNE

Kjernen i konflikten i Midtausten dreier seg om korleis ein forstår ”landløftene” (LL). Skal dei anvendast inn i den politiske situasjonen? Er det som har skjedd sidan 1948, ei oppfylling av lovnadane om eit Stor-Israel, som gjer at ein må ta side i konflikten ut frå dette? Eller er Jesu ord og virke av ein slik karakter at LL ikkje skal anvendast politisk?

Jødisk sionisme

Den sekulære jødiske sionismen forankra ikkje kravet om eit eige territorium i spesielle landlovnader i GT. Men den religiøse jødiske sionismen, som fekk eit politisk gjennomslag i 1977 gjennom Likud-alliansen, grunnjev ikkje berre retten til landet, men også okkupasjonen (1967) og busettaraktiviteten (Om lag ein halv million jødar bur nå på Vestbredda) ut frå LL. ”Eretz Israel” er eit mykje større territorium enn staten Israel og skal tilfalla Israel i framtida, hevdar desse. Dei fylgjer ein guddomleg rett som kan og bør setja til side internasjonalt rett og Geneve-konvensjonane.

Den kristne sionismen

I USA hevdar ”Den kristne sionismen” - som er støtta av omlag 5 millionar - at jødane har eksklusiv rett på Eretz Israel, dvs. eit Stor-Israel, som inneber fordriving av andre folkegrupper. Dei har sterke organisasjonar som målber dette ovafor dei folkevalde, og samlar årleg inn over ein halv milliard kroner til finansiering av ulike jødiske prosjekt.² Ein av dei mest markerte organisasjonane er ”Internasjonal Christian Embassy” (ICEJ), som også har sin filial hos oss. Dette synet inneber ei legitimering av verksemda til jødiske paramilitære organisasjonar si verksemd (massakrer og likvidering) i samband med etableringa av staten Israel i 1948, og Israels krigar seinare, samt okkupasjonen sidan 1967, annektering av land og øydelegging av hus (om lag 25 tusen palestinske hus jamna med jorda sidan 1967). Fredsforhandlingar som medfører kompromiss, er i strid med LL og dermed imot Guds vilje med sitt eigedomsfolk.

sjonal Christian Embassy” (ICEJ), som også har sin filial hos oss. Dette synet inneber ei legitimering av verksemda til jødiske paramilitære organisasjonar si verksemd (massakrer og likvidering) i samband med etableringa av staten Israel i 1948, og Israels krigar seinare, samt okkupasjonen sidan 1967, annektering av land og øydelegging av hus (om lag 25 tusen palestinske hus jamna med jorda sidan 1967). Fredsforhandlingar som medfører kompromiss, er i strid med LL og dermed imot Guds vilje med sitt eigedomsfolk.

DET GAMLE TESTAMENTE

”Landløftene” - ulike aspekt

LL har sitt utgangspunkt i lovnaden til Abraham, 1 Mos 12,2-3, der det heiter at han skal bli til eit stort folk, og at dei som velsignar han, skal bli velsigna, og dei som forbannar han, skal bli bannstøytt. Abrahams ætt skulle få landet frå Egyptarelva til Storelva, altså frå Nilen til Eufrat, 1 Mos 15,18. Dei skal få landet ”til eige i all æve”, 17,8. LL blir stadig gjentatt, kap 26,2f og 28,13 f. Men grensene for dette landet dei skal bu i, varierer mykje (sml. 2 Mos 23,31; 5 Mos 11,24 og 34,1-3). Salomos kongedømme var ei oppfylling av lovnaden til Abraham (1 Kong 4,20-24), utan at det omfata heile det territoriet som var førespogla Abraham. Til desse lovnadane om territorium er det knytt ei rekke eksklusive utsegner om å driva ut andre folkeslag som bur i landet: 2 Mos 34,24; 5 Mos 7,1,22; 11,23-25 (like til Eufrat).³

Dette folket som får desse lovnadane, er eit utvald folk, Guds eignedomsfolk (2 Mos 19). Desse aspekta høyrer med: Eit stort folk, ein kongsstad (Jerusalem, jfr. 2 Sam 7) og ein kultstad - templet (1 Kong 8,12f). Dei skal kort og godt få eit territorium som ikkje kjenner vanlege/naturlege grenser, og dei skal ha sitt samlande strategiske sentrum i Sion - med ein annleis konge - og høyra til i eit tempel etter himmelsk mønster (2 Mos 25,40; Hebr 8,5).

Eit dynamisk perspektiv

Både utveljinga og lovnadane elles er betinga av deira tru. Brügge mann viser at det er ein dialektikk i Israels historie i GT. Det vekslar mellom at dei er "landlause" og "landeigarar". Når dei er landlause, blir dei audmjuka og vender seg til Herren. Han fører dei ut or trældomen, exodus. Så blir dei landfaste og sjølvtrygge, men blir åtvare av profetane og ført bort igjen og blir landlause. Det er dei som gret i Babylon, som kjem attende og får bu i byen og omkring. Landet og lovnadane er ikkje noko statisk, men eit dynamisk forhold.

Me høyrer aldri at jødane skal eiga landet, for Herren er den suverene eigaren. Men dei skal "arve landet". Og dei skal gje rom for innflyttarar eller "dei framande". Parallelt med eksklusive utsegner finn me også ei rekke inklusive utsegner (sjå 4 Mos 15,15; 5 Mos 10,18; Sal 146,9). Innflyttarane skal vera likestilte med israelittane, Esek 47,22-23.

GTs eskatologiske struktur

Den eskatologiske strukturen i GT er slik: Messias skal koma som Fredsfyrste og etablere ein ny tilstand (Jes 9 og 11); Sion skal bli staden for ei innsamling frå alle folkeslag (Jes 2 og 60). Både "folkeslag" og "dine søner" kjem til festmåltid på Sion. Folket blir ført inn i ei ny pakt med ein ny ande (Jer 32,40; Esek 16,60; 36,16f; 37,4f). Eit nytt kongedøme skal etablerast med ei ny lovoppfylling, og eit nytt tempel som skal vera for alltid (Esek 37,24ff). Det nye templet har transcenderande dimensjonar, og landegrensene angir det optimale territorium (Esek 40-47). I den apokalyptiske litteraturen høyrer me at det nye riket er annleis enn alle jordiske analogiar (Dan kap. 7).

Men det store spørsmålet er om dette "mønsteret" blir stadfesta eller endra i NT.

JESUS OG APOSTLANE

På Jesu tid

Alle relevante kjelder viser at landspørsmålet var sterkt i fokus hos jødane på Jesus tid. Visjonen om eit Stor-Israel låg som ein vibrerende draum i folket og var eit viktig element i deira identitet. Ein såg fram til at okkupasjonen skulle opphøyre, at "Davids falne hytte" (Amos 9,11) skulle gjenreisast og "riket for Israel" etablerast. Alt dette ville skje når Messias gjorde sin entré. "Forlønning" var på Jesu tid eit politisk omgrep og innebar at LL og den rette gudsdyrkinga skulle bli røyndom. Når Messias kom, skulle han "fria ut Israel", Luk 24,21.⁴ Deira messianske forventning var ein einskap av teologisk og nasjonalistisk art. Selotpartiet ville bruka vald for å få dette til.

I dette "klima" var det umulig å ikkje ta stilting til dette. Difor må alle ord og uttrykk som Jesus tek i bruk - og som på ein eller annan måte rører ved landkonseptet - forståast som ei tolking/nytolking i høve til det konseptet GT teiknar for oss.

Jesus - Eit nytt perspektiv

"Landet" er ikkje eit omgrep som Jesus vektlegg, og er ikkje lenger eit tema i hans bodskap. Han talar om "Guds rike"/"himmelriket". Medan Guds velsigning skjer i "Landet" i GT, blir velsigninga no gjort gyldig for dei som arvar Guds rike. "Dei tolsame skal arva jorda" - ikkje landet (sml. Matt 5,5 med Sal 37,11). Velsigning og utveljing er tema, men det er no knytt til han sjølv og korleis folk stiller seg til han (Matt 10,32); det er ved å ta imot hans bodskap og han sjølv at dei får del i Guds frelse.

Det er heilt klart at Jesus endrar terminologien, og det kan ikkje vera fordi han er uvitande om GTs uttrykksmåtar, men fordi han aktivt og målmedvite etablerer ein ny forståing. Jesus har kort og godt ingen "landteologi", men ein "Guds riketeologi". Han er ingen nasjonalistisk forløyser, sml. Luk 4,18-19 med Jes 61,1-2 der han bevisst utelet det nasjonalistiske aspektet.⁵

Me kan oppsummere slik: Lovnaden om det store folket som har Abraham som stamfar (jfr. 1 Mos 12,2-3), blir no materialisert i den gresnesprengjande kyrkja (Matt 16,16f). Han

sjølv er hyrdingen for dette folket som omfatar alle som høyrer hans røyst (Joh 10). Ved sin død og si oppstode etablerer han den nye pakta (jfr. innstiftinga av nattverden). Templet som konkret bygning har mista sin funksjon (Matt 12,6; 26,61; Joh 2,19f). Jerusalem/Sion er ikkje lenger ein eksklusiv stad for Guds nærvær og samlingsstad. Innsamlinga frå folkeslaga - av jødar og heidningar - skjer gjennom misjonsoppdraget, dvs. ei sentrifugal forståing. Måltidet på Sion er no omgjort til "å sitja til bords i Guds rike" (Luk 14). Å hjelpa jødane heim er difor å kalla dei til tru på Han, Messias og Herren. Den oppstadne gir sine disiplar klar beskjed om at ei gjenreising av "riket for Israel" fell utanom deira oppdrag (Apg 1,6f). Det er ikkje berre timinga dei bommar på, men forståinga av rikets eigenart, korleis det skal utfalda seg og inntrè. Jesus korrigerer dei, seier den store evangelikale leiaren John R. W. Stott.⁶

Paulus

Han var i sin ungdom "brennhuga for tradisjonane frå fedrane" (Gal 1,14; Fil 3,6). Det betyr at han kjende godt til LL og var villig til valdsbruk mot alt og alle som sprendge rammene for ei sionistisk forståing, noko som ramma den nye sekta av Jesus-truande. Difor drog han til Damaskus for å få dei eliminert. Men hans møte med den oppstadne Jesus Kristus førde til at han endra syn. Me skal merka oss at han tematiserer aldri landet, Jerusalem eller templet, slik han hadde gjort som farisear. Når han listar opp sine landsmenns fortrinn (Rom 9,4), nemner han ikkje landet, men berre at dei har "lovnadane". Når han talar om lovnaden Abraham fekk (Rom 4 og Gal 3), nemner han heller ikkje landet, men at alle som trur, også av heidningar, er Abrahams barn. W.D. Davies konkluderer at Paulus si tolking av Abrahams-lovnaden er "a-territorial". Landet som eit territorium er irrelevant.⁷ Det nye folket skal ikkje ha sin eksistens i landet, men "i Kristus". Den eksklusive jødiske nasjonalismen - som han sjølv var ein del av før - får ingen plass i hans tenkema-te lenger. Vektlegginga er heilt annleis.

Han legg vekt på at Kristus har stadfesta lovnadane til fedrane, men utan å nemna LL. Derimot poengterer han at den gleda som no

manifesterer seg, gjeld "folkeslag, saman med hans folk" (sjå Rom 15,8-10). Alle lovnadane får si stadfesting og oppfyljing i Kristus (2 Kor 1,20). Det har skjedd utan at landet som territorium er medrekna. I GT skjer israelsfolket si utløysing gjennom exodus og ved at dei får koma inn i "lovnadslandet". Hos Paulus skjer forløysinga ved Kristi soningsverk og ved at dei blir fridd frå synda (Rom 5), blir døypte til Kristus og deler skjebne med han (Rom 6), kjem i eit nytt forhold til loven (kap 7) - og ved trua blir arvingar til Guds rike (1 Kor 6,9f; 15,50) eller til kosmos (Rom 4,13). Det Jerusalem som no er, er i trældom med sine barn. Paulus fokuserer på det nye Jerusalem (Gal 4,25-26). Templet, som var staden for Guds nærvær, er no dei truande, og Anden bur i deira hjarto.

Paulus og Barnabas si misjonsverksemd skal ikkje førebu ei gjenreising av "Davids falne hytte" eller bestå i å hjelpa jødane (Det var like mange jødar i diasporaen som i landet) heim til Sion. For det som skjer gjennom misjonen, er oppfyllinga av lovnaden om gjenreising av Davids falne hytte, Apg 15,14-17. Det er ikkje rom for ein teologisk og eksklusiv sionisme ut frå hans forståing av evangeliet.

I sum: Paulus har gått *frå eit partikularistisk og nasjonalreligiøst syn på landet til eit universalistisk*. Det nye gudsfolket består av både jødar og heidningar (jfr. Ef 2). Skiljemuren er riven ned. Han kallar til og med dette folket for "Guds Israel" (Gal 6,16). Heidningane som har teke imot evangeliet, har ikkje erstatta paktsfolket, men høyrer saman med det i ein ny einskap.

Professor I.P. Seierstad seier det slik: "Alle de gammeltestamentlige profetier om Jerusalems og Israels herlighet i den messianske tid, finner sin oppfyllelse på Jesu Kristi menighet som består av troende jøder og troende fra hedningefolkene. Endog det løftet som Abraham fikk om å arve landet Kanaan, skal oppfylles i et høyere plan for Guds menighet ... I stedet for det konkrete folk Israel og dets politisk-sosiale organer har vi den usynlige virkelighet som heter den hellige allmenne kirke."

"Har Gud støytt frå seg folket sitt?"

Når Abrahams ætt ikkje består i naturleg nedætting, men omfatar alle som trur (Rom 9,8 og

24) - både jødar og heidningar - betyr det at Israel i vid tyding eller som nasjon er ute av synsfeltet (11,1)?

Nei, langt ifrå! Sjølv om folket i vid meining ikkje har teke imot evangeliet, men har gjort seg harde, er folket som etnisk storleik ikkje gløymd. "Ein rest" av jødar er jo mellom dei utvalde (11,5). Men Gud har større planer og tankar enn berre denne resten. Han vil at "heile Israel" skal bli frelst (11,28). Det betyr neppe at majoriteten av det jødiske folket skal omvende seg til Jesus Messias, men at det blir langt større dimensjonar over dette enn berre "ein rest".⁸ Når det vil skje, veit berre Gud. Men at det vil skje etter ein historisk/missiologisk dialektikk (11,14.26-27) ved at folkeslaga si mottaking av frelsa skal vekkja misunning hos det jødiske folket. "Dei naturlege greinene" vil då bli pota inn i oljetreet "i fullt tal" (11,12).

Men denne folkeomvendinga blir aldri kopla saman med landlovnadane hos Paulus. Også denne innhaustinga skjer saman med folkeslaga (11,12). Territorial ekspansjon, eit Stor-Israel eller eit politisk-religiøst teokrati med Jerusalem som basis, er i det heile ikkje inne i synsfeltet. Gjenreisninga av "Davids falne hytte" eller "riket for Israel" blir realisert gjennom det apostoliske misjonsoppdraget (Apg 1,6f og 15,14-17).

Konklusjon:

Jesus og hans apostlar gav oss ei ny forståing av "Landet" som *locus* for Guds frelse/velsigning. I GT dreier LL seg om eit stort geografisk territorium knytt saman med templet og Sion (Jerusalem) som religiøst sentrum for folkeslaga. Det er eit eksklusivt, teokratisk konsept GT teiknar opp for oss.

Gjennom Jesus Kristus skjer det noko heilt nytt. Jesus Kristus er sentrum for alle lovnadane i GT (Luk 2,4,27). Alt som er skrive i alle skriftene og profetane, er skrive om Han (2 Kor 1,20). Guds velsigning/frelse er ikkje lenger knytt til landet, men skjer "i Kristus". Jesus og hans apostlar nyttar ein a-territorial hermeneutikk, sjølv om dei er heilt innforstått med den alternative hermeneutikken som går ut på at det skal skje ei bokstaveleg (politisk) oppfyljing av lovnadane. Det er Jesus og hans apostlar si anvisning me skal fylgja.

Dette betyr at me må avvisa ein hermeneu-

tikk som går ut på at det som skjedde gjennom Jesus Kristus, berre er ein parentes når det gjeld Guds frelse for det jødiske folket, og at det er etableringa av eit eksklusivt Stor-Israel som er målet. Sionismen som politisk-ideologisk prosjekt er ikkje instrument for oppfyljinga av LL, men eit prosjekt som må underleggjast etiske og folkerettslige kriterium.⁹

Denne "parentes-hermeneutikken" er spekulativ, men er støtta av store evangelikale grupper og kyrkjer og har sitt talerøyr hjå oss gjennom Den internasjonale kristne Ambassaden, godt støtta av ulike "grupper" og kristen dagspresse. Men ein slik hermeneutikk - der Kristus skal regjere frå sitt hovudkvarter i Jerusalem i eit dennesidig rike - er ei reversering av frelsehistoria (I. P. Seierstad) og i strid med luthersk teologi (CA art. 17).

Når ein hevdar at ei initiering av eit slikt rike allereie har skjedd gjennom etableringa av Israel som nasjonalstat, men at Eretz Israel høyrer framtida til - og at ein difor må støtta alle "tiltak" som bidrar til dette, er dette ei politisering av evangeliet som er i strid med det evangelium den kristne kyrkja er betrudd.

Dette konseptet legitimerer dessutan forskjellsbehandling og undertrykking av andre folkegrupper som bur der, etnisk reinsing, valdsbruk i strid med folkeretten - og *ultima ratio* heilag krig (teologisk legitimering av Israels krigføring). Det medfører eit brot med elementær etikk og er dessutan eit anslag mot jødane sin åndelege arv frå profetane (jfr. Uavhengighetserklæringa frå 1948).

Ein skal merka seg at alle dei historiske kyrkjene i Israel/PA har teke sterkt avstand frå den kristne sionismen som dei karakteriserer som ein ideologi som er i strid med evangeliet: "Den kristne sionismens program innebærer at evangeliet blir identifisert med en imperieideologi, kolonialisme og militarisme."¹⁰

¹ Innlegg på seminar i Norges Kristne Råd 20.01.2011. Innlegget er litt bearbeidd her med m.a. referansar.

² Ei utførleg innføring i kva desse organisasjonane står for, finn ein i Stephen Sizer, *Cristian Zionism, Roadmap to Armageddon*, 2004. I mi bok *Glemt av sine egne, Rapport fra den kristnes situasjon i Det hellige land*, er "Den kristne sionismen" omtalt på s 213-31.

- ³ Ei grundig innføring når det gjeld LL finn ein hos W.D. Davies: *The Gospel and the Land*, 1974. Også W. Brüggemann si bok *The Land, Place as Gift, Promise, and Challenge in biblical Faith*, 2002, er fascinerande. Peter Walter sin artikkel "An interpretation of the Land in the New Testament" i *The Bible and the Land*, 2000, er lærerik. Sjå også Gary M. Burge, *Whose Land? Whose Promise?* 2003, s. 80 ff. Burge er professor ved Wheaton College i Chicago. Han er leiar for evangelikale teologar som går i rette med den kristne sionismen.
- ⁴ Burge s. 173: "People who took pride in their possession of land or city as the trophy of their spirituality, would find themselves in opposition to Jesus' message".
- ⁵ Dette er sterkt framheva av Davies og konkluderer bl.a. slik, s 267: "Luce-Acts do find in the life, death, and resurrection of Jesus the fulfillment of the promise and of prophecy, but they also ignore what was a constitutive element of the promise, that is, the land."
- ⁶ John R.W. Stott, *The Message of ACTS*, s 40f. Stott var mentor for Sizer si imøtegåing av den kristne sionismen i boka *Christian Zionism*.
- ⁷ S 168 ff. Sjå også s 179 der han i tilspissa form seier det slik: "his silence points not merely to the absence of a conscious concern with it, but to his deliberate rejection of it. His interpretation of the promise is a-territorial."
- ⁸ Sjå tilrettelegginga av dette i mi bok *Glemt av sine egne*, s 161f. Burge har også dette doble synspunktet, og den same forståinga er utdjupa av Karl Olav Sandnes: *I Tidens Fylde*, 1996, s 259ff.
- ⁹ Dette er sterkt understreka av leiaren for Sabeel-Instituttet i Jerusalem, den anglikanske presten Naim Ateek. Hans bok *A Palestinian christian Cry for Reconciliation*, 2008, dokumenterer dette.
- ¹⁰ Mæland, s 231-33.

Jostein Andreassen

LIKKLEDET I TORINO

Et tegn for vår tid

Er det virkelig Jesu likklede?

En ting er i alle fall sikkert: Enten er Likklede i Torino det mest ærverdige og talende relikviet etter Jesus Kristus som finnes - eller så er Kledet det mest geniale, helt ubegripelig dyktig utførte menneskelige produkt som overhodet eksisterer. Det kan bare være det ene eller det andre. Noen annen mulighet finnes ikke.

John Walsh

Første norske forfatter om historiens viktigste relikvie!

Kr 339,-

Presterollen i en virkelig kirke

AV SOKNEPRESTENE GUSTAV DANIELSEN OG FREDE MANDT FJÅGESUND

Den norske kirke arbeider for tiden med mange store spørsmål. Ett av disse er den fremtidige organisering av prestatjenesten. De fleste er enige om at denne tjenesten er en grunnpilar i kirkens liv. Men ut over dette er meningene delte. Fra tid til annen finner en viss diskusjon utløp i offentligheten. Ett eksempel er Luthersk Kirketidendes temanummer 9/2010: *Hvem kan lede prestene?* Et annet eksempel er Nytt norsk kirkeblad nr. 6/2010. En og annen gang er prestatjenesten tema i en avisartikkel, for eksempel Gunnar Mindestrømmen: *På veg mot ei ny kyrkje* (Vårt Land 03.01.11) eller Magne Lerø: *Prestar til besvær* (Vårt Land 07.02.11). Men i hovedsak er det i komitéer og utvalg planene legges. Ikke så mange interesserer seg for det som skjer, heller ikke prestene selv. Det siste er merkelig ettersom det er mer enn en katastrofal prestemangel som er i anmarsj. I virkeligheten er det prestens rolle og identitet striden står om.

En som forfekter en radikal nyorientering på dette området, er professor ved Menighetsfakultetet, Harald Hegstad. I boken *Den virkelige kirke* (Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2009) uttrykker han seg i hvert fall med prisverdig klarhet. Hegstad foretar her et generaloppgjør med det som til nå har vært prestatjenestens basis, nemlig ordinasjonen. I kapitlet *Fellesskap av tjenester* (s 125-47) søker han å belegge sine synspunkter med bibeltekster samt en kritisk gjennomgang av teologi- og kirkehistorien. Konkluderende sier han: "Den teologiske og kirkelige debatt preges imidlertid av et relativt klart skille mellom

ordinerte og ikke-ordinerte tjenester, enten man nå taler om flere ordinerte tjenester eller om den ordinerte tjeneste i entall. At man i en kirkerettslig sammenheng kan ha behov for å trekke klare linjer på dette feltet, er en sak for seg. At det teologisk skulle være mulig å trekke et entydig skille mellom ordinerte og ikke-ordinerte tjenester, er vanskeligere å begrunne." (s 141) Det siste utsagnet er sensasjonelt siden vi her har å gjøre med en forståelse som nær sagt alle kirkesamfunn er enige om. Enten man, som i Den katolske kirke, ser på ordinasjonen som et sakrament, eller man, som i frikirkene, forbinder pastorens tjeneste med omfattende hyrde- og lederansvar, er det oppsiktsvekkende at denne felleskirkelige lære og praksis ikke skulle la seg begrunne teologisk. I så fall har verdens kirkesamfunn til nå levd på en fundamental misforståelse. Og når ordinasjon til prestatjeneste i realiteten beskrives nærmest som et kirkelig fantasiprodukt, en fiksjon, er det kirken som har krav på en begrunnelse!

Som hovedkilde for sine påstander anfører Hegstad 3 kapitler fra apostelen Paulus' brev: 1 Kor 12, Ef 4 og Rom 12. I disse avsnittene bruker Paulus det samme bildet, om kirken som ett legeme med mange lemmer, og om disse lemmene som uttrykk for mange nådegaver og mange tjenester. Hegstad utlegger tekstene som et vitnesbyrd om at det hersker en demokratisk, flat, struktur i disse første menighetene, og at man har mange sidestilte tjenester. Dette underbygges med mer detaljert utleggelse av følgende tekster: 1 Tim 4,14; 2

Tim 1,6; Apg 6,6 og Apg 13,1-3. Ingen av disse tekstene fremhever ifølge Hegstad tjenesten med "Ord og sakrament". Timoteus-brevene henspiller angivelig kun på de mangfoldige nådegavene. Og Apostlenes gjerninger taler angivelig ikke eksplisitt om Ordets tjeneste. På begge disse punktene tar Hegstad feil! Man trenger ikke lese mye i Timoteus-brevene for å se at Timoteus ble velsignet og innsatt til nettopp å være lærer, forkynner og leder i menigheten. I 1 Tim 4,16 står det: "Gi akt på deg selv og på læren. Fortsett med det! For gjør du det, skal du frelse både deg selv og dem som hører deg." Og i 2 Tim 2,1-2 står det: "Vær da sterk, mitt barn, ved nåden i Kristus Jesus. Det du har hørt av meg i mange vitners nær-
vær, skal du gi videre til pålitelige mennesker som er i stand til å undervise andre." Når vi i tillegg til dette vet at Paulus ba Timoteus bli i Efesos og lede menigheten der (1 Tim 1,3), blir det uforståelig at Hegstad kan skrive følgende: "Heller ikke i Timoteus' tilfelle har vi noen utfyllende beskrivelse av den tjeneste han var innviet til, annet enn at han hadde en eller annen funksjon som menighetsleder." (s 141)

Like ubegripelig som eksegesen av Timoteus-brevene, er utleggelsen av Apostlenes gjerninger. I forbindelse med Apg 13,1-3 sier Hegstad: "Som det siste eksempelet viser, er det i de nytestamentlige tekstene ikke uten videre entydig hva man ordinerer til." Leser vi imidlertid bare to vers videre, får vi vite dette: "De kom til Salamis, hvor de forkynte Guds ord i jødernes synagoger." (v 5) Håndspåleggelsen, eller ordinasjonen, tjener altså eksplisitt som utrustning til å forkynne evangeliet! I behandlingen av Apg 6,6 ønsker Hegstad på nytt å fremstille menigheten på nytestamentlig tid som om den hadde en flat struktur, som om alle tjenester var likestilte og ingen utøvet en klar ledelse. Velsignelsen av de første diakonene skal være et vitnesbyrd om dette. Men atter engang er skriftebelegget påfallende beleiligt valgt. For i de innledende versene (2-4) står det: "De tolv kalte da sammen alle disiplene og sa: 'Det ville være galt om vi forsømt Guds ord for å gjøre tjeneste ved bordene. Velg nå ut blant dere, brødre, sju menn som har godt ord på seg og er fylt av Ånd og visdom; dem vil vi sette til denne oppgaven. Så skal vi vie oss til bønningen og

tjenesten med Ordet.'" Det er tydelig at det her ikke er noen flat struktur, men at forkynnelsen av ordet samtidig innebærer initiativ og ledelse i menigheten.

Når Hegstad benekter dette ved å lese det motsatte inn i bibeltekstene av det som står der, er det ikke underlig at han underslår et annet viktig motiv som nær sagt alle kirkesamfunn knytter til prestatjenesten, nemlig hyrdemotivet. En av bibeltekstene som brukes ved ordinasjon i Den norske kirke er 1 Pet 5,1-4. Her står det bl.a.: "Vær hyrder for den Guds flokk som dere har hos dere! Ha tilsyn med den, ikke av tvang, men av fri vilje, slik Gud vil, og ikke for vinnings skyld, men av hjertet." Om dette sier biskop Olav Skjevesland, at "materialet i NT, sett under ett, tegner profilen av en 'hyrdetjeneste' som den sentrale, ledende funksjon i menighetene - i samvirke med andre embetsmessige tjenester (diakon, profet, lærer, evangelist osv.) og det øvrige nådegaveregister." (Kirken i Det nye testamente, s 126). Dette anliggendet, som Skjevesland altså omtaler som "den sentrale, ledende funksjon i menighetene", nevnes ikke med ett ord hos Hegstad. Det er vanskelig å se at denne utelattelsen, i en såpass bred fremstilling, skulle skyldes plasshensyn. På den annen side ville tematikken i seg selv virke forstyrrende inn på den agenda Hegstad ser ut til å ha: At prestens rolle i Den norske kirke blir bedre jo mer utvisket den blir, for så å bli fullgod den dag den er helt borte.

Ikke overraskende trekker Hegstad den røde tråd videre, fra det bibelske materialet og over i teologi- og kirkehistorien. Et nødvendig stoppested her er bekjennesskriftet *Confessio Augustana* (CA). I vår kirke har dette skriftet siden reformasjonen vært sett på som så massivt at ingen for alvor har villet betvile dets betydning. Og i sannhet: Det ville være et jordskjelv i norsk kirkehistorie om vi fra nå av skulle betrakte dette dokumentet som interessant, men ikke lenger forpliktende. Med overskriften: *Innstiftet av Gud?* melder Hegstad sin tvil, i hvert fall om artikkel V som handler om ordinasjonen og prestatjenesten. Her hevder han at CA innfører en standardisering og innsnevring av NTs brede spekter av likestilte tjenester i menigheten. I motsetning til resten av kristenheten mener han altså ikke at skrif-

tets forfattere har maktet å fange opp hovedstrømmen i det bibelske materialet. Tvert imot har de øvet vold på dette idet de ikke har sett rikdommen og mangfoldet man her finner. Med bakgrunn i Hegstads ovenfor nevnte mangelfulle eksegese, mener vi det er grunn til å feste større lit til Luther og Melanchton enn til Hegstad på dette punkt.

Hegstad vier nokså stor oppmerksomhet også til samtale om det såkalte tredelte embete. Han viser til katolsk og anglikansk tradisjon hvor man har tredelingen mellom biskop, prest og diakon. Det han imidlertid underslår gjennom nesten hele sin behandling av temaet, er at det i begge de nevnte kirkelige tradisjonene er et tredelt presteembete det er snakk om. Når man i England snakker om "the deacon", mener man ikke en diakon i vår forstand, men en prest. Omtrent det samme er tilfellet i Den katolske kirke. Siden Hegstad selvfølgelig er fullt klar over dette, er han heller ikke begeistret for tanken om å overta denne ordningen. Alternativet er derfor å utvikle en ny og særegen kirkeordning. Det blir tydelig når han skriver: "Det kritiske spørsmål blir hvorfor man begrenser Åndens gjerning til en bestemt fase av kirkens historie, og hvorfor utfallet av denne gjerning må oppfattes som én bestemt embetsstruktur... Spørsmålet om det gudvillete i et kirkelig tjenestemønster må derfor ikke isoleres til bestemte innstiftelses-handlinger eller -ord i tidlig kristen tid, men

kan like gjerne sees som *uttrykk for Åndens fortsatte gjerning med kirken.*" (s 136).

Det siste utsagnet minner om en ny og særegen form for gnostisisme, en "kirkeordnings-gnostisisme". For her er det snakk om å se det hele i et virkelig nytt lys! Dette lyset har til nå ikke vist seg i kirkehistorien. Det har heller ikke vist seg for andre kirkesamfunn. Her er man derfor henvist til noen som hevder å ha "sett lyset" relativt nylig og således garanterer "*Åndens fortsatte gjerning med kirken*". Som kjent hevdet også gnostikerne å besitte en særegen form for innsikt som ikke var allment tilgjengelig for det store kirkefelleskapet. Men er det ikke for oss i Den norske kirke grunn til å fatte en viss mistanke mot så oppsiktsvekkende synspunkter? Bør de ikke i det minste underkastes en fordomsfri og grundig undersøkelse? For øvrig: Hvem, og hvor kloke, er de som lenge har talt og fortsatt taler for en sterk omlegging av prestatjenesten? Kan de for eksempel vise til at det er prestens tradisjonelle tjeneste og rolle som utgjør det svake ledd i kirkens virksomhet i Norge? Uten en slik påvisning blir en kraftig justering av kursen vel nokså meningsløs? For vår del tror vi det store flertallet i Norge ser på presten som den som skjøtter kirkens primære oppgaver. Alle kirkens øvrige gjøremål kan om nødvendig falle bort, men ikke tjenesten med "Ord og sakrament". I en virkelig kirke og i alle verdens kirker er dette et ugenndrivelig faktum.

Den nye kirkevergen og ny ordning for Den norske kirke

AV JEFFREY HUSEBY, PROST I SØRE RYFYLKE

I Luthersk kirketidende 4/2011 kommenterer kirkeverge Svein Inge Thorstvedt mitt innlegg i LK 3/2011. Der redegjør jeg for det jeg mener er uheldige konsekvenser av forslaget til organiseringen av Den norske kirke (DnK), som han og tre andre kirkeverger i samråd med tilhørende fellesrådsledere har fremmet. Jeg opplever at Thorstvedt tillegger meg et kirkesyn og embetssyn som jeg ikke har, og vil derfor be om spalteplass for å utdype noen synspunkter.

Thorstvedt ønsker seg et prostistyre med ansvar for strategi og økonomi, og med arbeidsgiveransvar for alle ansatte. Dermed får prostistyret myndighet og ansvar som mer eller mindre tilsvarende summen av det bispedømmeråd og fellesråd har i dag. Dette fører etter min mening til at biskopen mister sin formelle mulighet for innflytelse på strategi og tilsyn med prestene. Det er jo i kraft av å sitte i bispedømmerådet at biskopen har innflytelse på strategi, ansettelse av prester - eller kan ta initiativ til at rådet sanksjonerer mot prester som forsømmer tjenesten. Thorstvedt har rett i at biskopen per dato ikke kan sanksjonere på egenhånd. Mitt poeng er at biskopene får enda mindre mulighet til å utøve et tilsyn med et reelt innhold dersom kirkevergenes forslag når frem. Thorstvedt er av en annen oppfatning, men han skylder å redegjøre for hvordan biskopens tilsyn kan opprettholdes uten at bispedømmerådet har arbeidsgiveransvar.

En annen konsekvens av Thorstvedt sitt forslag kan være at det meste av biskopens stab - stiftsdirektøren inkludert - blir overflødig og at de 11 bispeskontorene bygges ned. I stedet skal om lag 100 prostikontorer bygges ut med fullverdig kompetanse innen personal, arbeidsrett og administrasjon. På dette nivået skal kirkevergen være daglig leder for alle ansatte og hele virksomheten. Det kan se ut til at kirkevergen vil få mange av de funksjonene som stiftsdirektør, biskop og dagens kirkeverger har til sammen. Dersom biskop og bispedømmeråd ikke får et overordnet forhold til prostistyre og kirkeverger, vil DnK i praksis få om lag hundre daglige ledere uten andre over seg enn et prostistyre som møtes noen ganger i året.

Det er betegnende at prostene ikke nevnes en eneste gang i fremleggelsen av kirkevergenes modell, og det er derfor nærliggende å tro at de ikke er tiltenkt en funksjon i DnK. Dersom jeg trekker feil slutning, vil jeg gjerne bli korrigert og informert om hvilken plass prosten er tiltenkt. Så langt jeg kan se, plasseres biskop og prost på sidelinjen i Thorstvedt sitt forslag til kirkeordning. Dermed kommer ikke deres ledelses- og teologiske fagkompetanse til sin rett, og dette er noe jeg synes er bemerkelsesverdig.

Det står Thorstvedt og de andre kirkevergene fritt til å mene at deres forslag er god kirkeordning. Det gjør ikke jeg. Jeg frykter at deres

modell vil føre til økt byråkratisering av DnK, og at flere ressurser vil gå med til administrasjon. Jeg har også tillatt meg å stille spørsmålstegn ved om kirkevergen vil besitte den innsikt og kompetanse som kreves for å inneha den lederposisjon som forslaget fra kirkevergene legger opp til. De innrømmer da også selv (Stavanger Aftenblad 11.11.2010) at kirkevergene må gis bedre opplæring i DnK.

På et punkt er jeg enig med Thorstvedt: I en ny ordning for DnK må soknet opprettholdes som grunnenheten. Uansett hvilket nivå arbeidsgiveransvaret kommer til å ligge på, håper jeg at soknet blir langt mer delaktig i ansettelsen av prester og andre ansatte. Det er fullt mulig å delegerer dette til prostiet/soknet eller å gi soknet direkte innflytelse i ansettelsesorganet på bispedømmenivå.

Thorstvedt hevder at jeg er "elitær" og "episkopal" i min kirketenkning, og at jeg vil gi biskopen all makt og innflytelse. Dette er synspunkter jeg ikke kjenner meg igjen i. Jeg har ikke på noe punkt hevdet "at biskopen skal lede alt sammen". Tvert imot finner jeg grunn til å tro at den nye kirkevergen, slik den er skissert av Thorstvedt, kommer til å lede mye av det både biskop, stiftsdirektør, prost og kirkeverge leder i dag. Nå tror kanskje noen at jeg ønsker prosten inn alle de funksjonene som Thorstvedt vil gi den nye kirkevergen, men det gjør jeg ikke. Jeg er i stedet tilhenger av den tradisjonelle vektingen mellom det allmenne og det spesielle prestedømme - eller mellom valgt rådsorgan og prest. For meg synes det som om det er Thorstvedt som vil innføre noe nytt, en ny vekting mellom prostistyre og kirkeverge. Det er mulig at jeg tar feil, men jeg drister meg til å hevde at mange av DnK sine medlemmer synes prester bør ha en plass i ledelsen av DnK også i fremtiden.

Thorstvedt skriver at "det synes som han [Huseby, red merkn.] mener at det er teologer som har den nødvendige og eksklusive kompetanse i kirken". Jeg kan berolige Thorstvedt med at jeg mener at DnK har behov for langt mer enn teologisk kompetanse. DnK trenger også kompetanse innen administrasjon, personal, IT, økonomi, bygg og anlegg m.m. Svært mange av DnK sine ansatte er da også kunnskapsmedarbeidere innen sine felt. Vi er altså enige i at DnK trenger mange typer kompetanse, men det ser ut til at vi er uenige i biskopens, prostens og sokneprestens plass i ledelsen av DnK.

Jeg ser at mine innlegg kan oppfattes som innlegg i en profesjonskamp mellom prester og kirkeverger. Det er ikke mitt anliggende. Jeg ønsker å peke på det jeg mener er svakheter med organisasjonsstrukturen i forslaget fra Thorstvedt, og dessuten ønsker jeg å reise en debatt om hvilken plass presten og preste-tjenesten skal ha i en fremtidens kirkestruktur. Trenger vi prestens fagkompetanse til mer enn å holde gudstjenester, vigslar og begravelser og annet menighetsarbeid? Kan det tenkes at prestens kompetanse i det å være åndelig leder og bygge menighet også brukes til å lede den samme kirken på de ulike nivåene og ikke bare på soknenivået? Thorstvedt sin henvisning til det allmenne prestedømme som et kriterium for å være leder på prostinivå, tyder på at han ikke mener det.

Thorstvedt ønsker en åpen debatt. Jeg ønsker meg i tillegg en saklig debatt der vi diskuterer argumenter og ikke det vi tror den andre mener. DnK står ovenfor den største endringen på flere hundre år, og det er viktig å ha en så grundig debatt som mulig for å få et godt og gjennomtenkt resultat.

Aarflots kirkesyn og dialogen med Carissimi

AV KNUT ALFSVÅG, FØRSTEAMANUSENSIS I SYSTEMATISK TEOLOGI VED MISJONSHØGSKOLEN

En av overraskelsene i dialogen mellom Carissimi-prestene og biskopen i Stavanger, Erling Pettersen, er at Pettersen valgte å presentere sitt syn i form av et dokument skrevet av Andreas Aarflot, et dokument Pettersen også uttrykkelig viser til i sin begrunnelse for å avslutte dialogen.¹ Ettersom dette er et dokument som slik står som den avgjørende begrunnelse for et av de viktige veivalg i Den norske kirke, kan det være av interesse å se noe nærmere på det.

Som dialogdokument er det lite vellykket. Det skyldes først og fremst at det er skrevet på grunnlag av en utilstrekkelig forståelse av hva Carissimi egentlig står for. Aarflot forutsetter at det er vedtaket om å likestille to syn på samlivsetikken på Kirkemøtet i 2007 som er bakgrunnen for Carissimi. Det er ikke riktig, og ettersom de grunnleggende Carissimi-dokumentene forelå før dette møtet,² er det en misforståelse det burde være lett å unngå. Utgangspunktet for Carissimi er at det foreligger et læremessig delt Bispemøte, som bl.a. kommer til uttrykk ved at enkelte biskoper bruker sin posisjon til å fremme en splittende læreoppfatning uten kirkelig presedens. Det er en situasjon som forelå før og uavhengig av Kirkemøtets vedtak, og det er dette forhold som er utgangspunktet for Carissimi. Hverken Aarflot eller Pettersen forstår dette, noe som gjør at som dialog betraktet har samtalen i Stavanger vært mislykket.

Nå kunne denne misforståelsen ha vært til å leve med om Aarflots dokument ellers hadde levert en velbegrunnet kirkeforståelse. Det er dessverre ikke tilfelle. Hans argumentasjon

bygger hele tiden på det premiss at det er vedtak i kirkens organer som til enhver tid bestemmer hva som er kirkens lære. At det kan være læremessig betenkelige sider ved "et lovlig fattet vedtak" i de rette organer, er en problemstilling Aarflot ikke berører i det hele tatt. Dermed går han behendig utenom det spørsmål som for Carissimi alltid har vært det sentrale, nemlig om biskoper i Den norske kirke 1) har anledning til å fremme som kirkelære standpunkt som har en problematisk og omstridt bibelsk begrunnelse, og 2) om de som innehavere av enhetens embete har anledning til å fremme lærestandpunkt som splitter fordi de mangler kirkelig presedens. Carissimi har alltid hevdet at vigslingsliturgien for biskoper i Den norske kirke forutsetter at svaret på begge disse spørsmålene er nei. Fordi han ikke berører dette spørsmålet i det hele tatt, gir Aarflot ingen argumentasjon som skulle tilsi at det svaret er galt.

Etter Aarflots oppfatning har Kirkemøtet anledning til med 2/3 flertall³ til å fastsette kirkelære på en måte som i prinsippet er hevet over diskusjon. For å kunne begrunne dette må han gi noen viktige kirkelige dokumenter på en nokså ensidig og misvisende måte. For det første hevder han på s 4, i strid med Lærenemndas uttalelse i Dingstad-saken, en rent antinomistisk tolkning CA 7; etter Aarflots oppfatning er "etiske normer" ikke en del av "evangeliets lære" i bekjennelsens mening. Denne åpenbart uhistoriske lesning av CA følges opp av en meget tendensiøs gjengivelse av Bispemøtets arbeid med homofilspørsmålets konsekvenser på 90-tallet. Ifølge Aarflot

“har biskopene samlet fastholdt at de ikke betrakter dette spørsmål som kirkesplittende”. Om en leser de dokumenter de selv har skrevet, er det imidlertid nettopp det de ikke har gjort; tvert imot har Bispemøtet gjentatte ganger fastholdt at det er mulig å argumentere slik i denne saken at argumentasjonen må betraktes som vranglære. Det har også, først og fremst gjennom dokumentet “Kirkens enhet og troens fundamenter” fra 1997, stilt opp ganske presise kriterier for når en slik situasjon må sies å foreligge. På dette punkt har diskusjonen i Den norske kirke de siste 15 år vært betydelig mer nyansert enn det Aarflot vil ha sine lesere til å tro.

En del av Aarflots dokument består av sitat fra en artikkel han tidligere har offentliggjort.⁴ Det er en redegjørelse for innføringen av og begrunnelsen for bispeembetet i den lutherske kirke. Det meste er forholdsvis ukontroversielt og derfor ikke spesielt relevant akkurat i denne sammenheng. Det er imidlertid interessant at om en leser hele artikkelen, og ikke bare det utsnitt Aarflot her har tatt med, framstår den i betydelig større grad som en begrunnelse for Carissimi sin kirkeforståelse enn for Aarflots. Om bispeembetet heter den nemlig i den opprinnelige artikkelen: “Ansvaret for den rene lære er bispeembetets kjernepunkt. Og kirkens enhet forutsetter også en ledende autoritet” (s 511). Akkurat det er faktisk en ganske presis gjengivelse av Carissimi sitt utgangspunkt. Om Aarflot kunne ha redegjort for hvordan han tenker seg dette ivarett i forhold til et Kirkemøte med utvidede fullmakter til å definere “kirkens offisielle syn”, hadde han faktisk levert et viktig bidrag til dialogen i Stavanger. Kan kirken gjennom en demokratisk prosess overprøve bibelsk begrunnet, økumenisk kirkelære? Aarflot forutsetter at svaret på det spørsmålet er ja, men han gir ingen begrunnelse for et slikt standpunkt.

I stedet fortsetter han med lange sitater og referater av kirkelige dokumenter ingen i denne sammenheng har problematisert. Vi vet at Den norske kirke har innført en dobbelt-norm i samlivsetikken etter lovlige vedtak i de relevante organer. Det det stilles spørsmålstegn ved, er dette vedtakets teologiske og sjelesørgeriske konsekvenser, og det tematiserer Aarflot ikke i det hele tatt. Ved den vekt han slik

tillegger den formelle prosedyren på bekostning av den læremessige vurdering, framstår derfor Aarflots kirke som en organisasjon hvor forpliktelsen på det spesifikt kristelige (“Skrift og bekjennelse”) er formale kriterier uten innhold, og derfor også uten reell vekt. All vekt ligger på prosedyren, ikke på hvordan en kan sikre at de avgjørelser som tas, faktisk ivaretar og videreutvikler kirkens historiske og økumeniske identitet. At det er biskopen som i Den norske kirke i særlig grad er enhetens embete og derfor er pålagt et særlig ansvar for kirken som én, hellig, katolsk og apostolisk, er derfor noe som for Aarflot ikke er interessant å diskutere.

Denne kirkeforståelse er det Pettersen, etter eget utsagn i forståelse med de andre biskopene, legger til grunn for sin avgjørelse overfor Carissimi. Det læremessige avgjørelsedtaket fra Læremnd, Bispemøte og Kirkemøte følges ikke opp med noen form for dobbeltstruktur i tilsynet. I stedet pålegges Carissimiprestene fullt gudstjeneste- og nattverd fellesskap med biskopen, også når de av tungtveiende læremessige grunner og av hensyn til integriteten i sin egen tjeneste ber seg fritt for dette.

Det er oppsiktsvekkende og svært beklagelig at Pettersen slik innfører åndelig tvang som et legitimt styringsredskap i Den norske kirke. Det er imidlertid ikke inkonsekvent. Når biskopens autoritet er nedskrevet til det å være en forvalter av lovlige fattede vedtak i kirkens offisielle organer, er det ikke vanskelig å forstå at det å problematisere hans embetsførsel med teologiske argumenter må oppfattes som illegitimt.

¹ Aarflots dokument kan, sammen med Pettersens versjon av samtalen og hans begrunnelse for å avslutte dem, leses på <http://www.kirken.no/stavanger/nyhet.cfm?nyhetid=335134> (2. mars 2011).

² Disse kan leses på www.carissimi.no.

³ Han betoner at det bør være med 2/3 flertall, og beklager derfor på s 4 at på Kirkemøtet i 2007 ble “kirkens offisielle syn” endret ved simpelt flertall.

⁴ Andreas Aarflot, “Das bischöfliche Amt: Unter besonderer Berücksichtigung der norwegischen lutherischen Kirche”, i *Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht* 2006, s. 505-532.

Hva med presteboken?

AV PER LØNNING, BISKOP EM.

Litt av et sjokk! Jeg har lenge funnet det mystisk, ja, bent fram en smule beklemmende at ingen opptakt var å spore til ny "Prestebok". Hittil har det, som kjent, kommet 13 utgaver med en smule skiftende navneseddel og innholdsliste: 1843, 1874, 1885, 1897, 1906, 1915, 1925, 1930, 1949, 1958, 1974, 1990, 2000. Litt etter årsskiftet tok jeg en telefon til Presteforeningen for å spørre hvor saken sto, hvis det i det hele var levnet ben for den til å stå på da. Tidligere intervaller har vekslet fra 5 til 19 år (Rekorden må krigsårene ta æren for) og med en noe skiftende utgiverstruktur. Bare de to siste gangene har Presteforeningen formelt vært i bildet, én gang sammen med Berggravs Land og Kirke (få år før praktforlaget ble myrdet av arvingen Gyldendal), én gang med Bibelselskapets Verbum. Blant forleggere hadde Hanche for lengst satt tålmodighetsrekord (6 utgaver: 1906-1958). Blant redaktører hadde Albert J. Lange (1906, 1915) samt Reidar Bolling (1949, 1958) æren for to utgaver hver.

Svaret fra PF etterlot ingen tvil: Intet er i gang, ikke engang drømmer om en morgendag. Grunn: ny tid, nye pengesorger. En hel halv million måtte i givet fall fremskaffes. Enkelt problem i 1842 og i 1949? Uoverkommelig i 2011? Som hele fedrelandet i disse vekstøkonomiske år, så også kirken og så Presteforeningen! Hvilken æra var noen gang nyrik og nyarm på samme tid som det på en gang handlingsføre og handlingslamme millennium tertium? Gudstjenester kuttes så det gyver, bl.a. av mangel på prestejenester,

især i landets hovedstad. Samtidig har vi sett tallet på (fortrinnsvis) ordinerte rådgivere, kirkesjefer og stiftsdirektører eksplodere. "Prestekirkens" dager er tydeligvis passés. Kommet i stedet er kirkebyråkratenes. Jo flere av dem, desto mer slunkent med kirkelig bevegelsesfrihet, og desto tynnere med gudstjenester og med de pastorale husbesøk som ennå i min presteungdom bidro til å opprettholde flettverket menighet.

Hvordan skulle den kirke da se ut som bevisst etterlyste en "prestebok" med CV-er og fotos og personalkunnskap i godt gammeldags format? Ville den ligne på en *ecclesia minister verbi divini* eller bare på en *ecclesia administrator rerum multiplicium*? (= en kirke som tjener Ordet, eller en som rett og slett håndterer et mangfoldighetens saksmylinder?) Selvsagt kan et trykt bokholderi over kirkelige tjenere og deres tjenesteplassering være ønskelig av diverse grunner. Men ikke glem at et genuint kirkelig medarbeideroverblikk fremfor alt tjener et *communio*-sikte! Det speider etter et, om enn fattigslig, speilbilde av personlig nærvær som Frelserens handlingsmodus i verden. Det kunne for så vidt ha adskillig for seg med motsvarende biografisamlinger over alt som kirkelig medarbeiderskap heter. Men det var de mange "praktiske" forbeholdene og hindringene da...

Visst har det vært et ork å innhente opplysninger til senere års prestebokutgaver (jfr. forordet, 2000!). Tregheten viser underutviklet samarbeidsvilje hos minst ti prosent av de

aktuelle cand.theol.'er, hvilket lett kan komme til å merke verkets bruksverdi, bortsett fra nytten av en realistisk påminnelse om denne verdens uberegnelighet, i som utenfor klesresiet. Vi aner fingeravtrykk av nokså menneskelige motiver. Skjønt i mange tilfelle vil disse kalle på forståelse mer enn ergrelse: Vi er alle hverandres publikummere og strever i den sammenheng mer eller mindre med selvbildet. Og ingen bør jages på fellesbeite med øremerker de ikke kjenner seg lykkelig ved å bære. Men dog: Trenger dette å skape besvær med høyst tilgjengelige data som navn, fødsel, eksamenstidspunkt, eventuell tilleggsutdanning samt kronologisk oversikt over tjenester til dato?

Til litt ut på 1900-tallet gjaldt offisielle regler for geistlig søkeransiennitet. Bærebjelker var da eksamensår og karakterer. Om visse extras (doktorgrad, Kongens gullmedalje, visse utkanttjenester) gjaldt det samme. Sjanser kunne i noen grad forhåndsutregnes med søkerliste og prestebok på fanget. Det ble da villedende hvis en prestekollega var ufullstendig med informasjon til redaksjonen... Siste prestebok med karakterer var den i 1958. Også etter den tid har nok "boka" vært brukt til å telle på aktuelle sjanser, men uten det gamle høvet til tilnærmet karaktermatematikk, en reform det store flertall neppe har beklaget.

Den danske prestebok har fortsatt vesentlig lenger med karakterer en vår, sågar i form av tall med desimaler. Kan dette ha gjort boken mer salgbar i en kirke betydelig mer menighetsråddirigert enn vår? Da bør det også spørres til hvilken grad nettopp nevnte stykke informasjon kan ha styrket den communio-funksjon jeg har pekt på som prestebokens alfa. Et spørsmål som lett kunne bli tankevekkende.

Men våre dagsaktuelle funderinger forlanger selvsagt et skikkelig kirkehistorisk perspektiv. Det kan i dag virke som om ikke minst dagens høymælte "kirkedemokrati"-forkjempere - de leke som de lærde - bekymrer seg lite om historien til støttestamme i dagens og morgendagens kirkelige identitetsprøvinger. Man spør, som regel uten å sette ord på det: Med de samfunns- og kirkeforskyvninger vi i årene fremover må forberede oss på, er ikke fortiden moden til å arkiveres som fortid? Dette synes å være en utbredt og allikevel ikke alt for tyngende formodning: Selv klarer vi oss med vårt! Mon ikke denne bekymringsløsheten, etter hvert som den får etablert seg, rett og slett utleverer kirkeskuta til dagens vær og vinder?

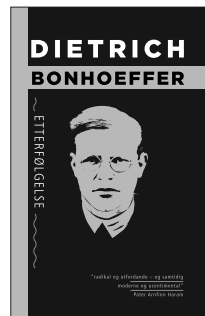
Kan det muligens være denne tidstypiske formen for refleksjonsfri lettelse som også står i fare for å tyne presteboken? Og med denne ett og annet annet.

Dietrich Bonhoeffer ETTERFØLGELSE

Ny oversettelse av gammel klassiker ved Knut Grønvik.

"Denne boka er en klassiker i den kristne verdenslitteraturen. Bonhoeffer advarer mot den billige nåden og troen uten konsekvenser, og oppfordrer oss til å følge Jesus. For ham selv kom etterfølgelsen til å koste ham livet. Hvem vet hva den vil koste oss?"

Halvor Nordhaug,
biskop i Bjørgvin

Kr 299,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

Tore Skjæveland, Ingvild Helene Mydske Fallegård, Torbjørn Holt, Kjell A. Skartseterhagen og Frode Granerud

5. søndag etter påske

29. mai 2011

Preiketekst: Ef 3,14-21

Jer 29,11-14a

Joh 16,23b-28

På denne søndagen, som frå gamalt ber namnet "Rogate" - be, talar tekstene om bøn. Lesetekstane handlar om at Gud høyrer bøn, og preiketeksten er ei bøn som syner korleis me kan be.

Bøn i verda

Medan eg skriv, bed folk i heile verda. Det har nett vore jordskjelv og tsunami i Japan, og ei atomkatastrofe er under utvikling. Ingen veit korleis det vil enda, og dei omkomne er ikkje funne og talte. Kanskje dei fleste som bed i denne katastrofen, ikkje bøyer kne for Far som Paulus, men framfor eit Shinto- eller Buddhaalter. Dei tenker på familie, vener og morgondagen og dei "sikre" atomkraftverka.

Også i kyrkjene vert det bedt. TV og nett-aviser viser oss kjempebølgjer som tek med seg bilar og bygningar, rykande atomkraftverk og japanarar som rømer unna eller leitar etter sine kjære i ruinane. Fylt av slike bilete får me konkrete bønememne og fokuserar bønene våre på hjelp og trøyst, lindring og håp. Når katastrofen går innpå oss, går me til Gud.

Bøn i teksten

Paulus sin situasjon er annleis. Han ser på Gud og får heilt andre bønememne. Hans bøner er ikkje fylt av kvardagen eller katastrofen, men oppfylt av Gud. Han fokuserer bønå på her-

legdom, kraft, styrke og kjærleik. Paulus sin retning er annleis; han fokuserer ikkje på det efesarane manglar, men på det Guds har å gje. I staden for å sjå på folks situasjon og dra Gud inn i den, ser han på Gud og drar folk inn mot Gud.

Dagens tekst er dei siste versa av den fyrste delen av Efesarbrevet. Det kan delast i to: kap 1-3 og 4-6. Den fyrste delen handlar om frelsa som heidningane har fått del i saman med jødane. Her er fleire parti med forbøn. Den andre delen er parenese, formaning, og i den delen er Paulus opptatt av kvardagen og korleis dei lever livet.

V 14: Han går kroppsleg inn i bønå, med sitt ytre menneske, bøyer kne og har dermed sett av ein stad og ei tid for nettopp bøn. Det går stort sett ikkje an i norske kyrkjebenkar; berre presten får lov å gjera det framfor alteret, å uttrykka bøn og retning mot Gud med kroppen. Å falda hendene kan gje oss noko av det same, men å falda hendene er ikkje nemnt i Bibelen (bortsett frå som uttrykk for latskap i Ordt 6,10 [1930 utg.]). Bruken av Far i bønå må forståast ut frå Rom 8,15 og Jesu forhold til Far, jfr. Mark 14, 36, Joh 14, 9-10, Joh 17, og ikkje dei eventuelle problematiske jordiske fedrar.

V 15: Dette verset bør nok lesast i lys av Ef 2,18-19, Far bruka om frelsesforholdet og ikkje skaparforholdet, sjølv om det er står alt i himmel og på jord. Her er eit ordspel på gresk: *patær* - far og *patria* - slekt/familie. *Pasa patria* kan omsetjast med alle slekter/familiar, men bør nok heller omsetjast med heile slekta/familien. Det siste er i vår norske Bibel omsett med "alt som heiter far" for å ta vare på ordspelet,

noko som leier tanken mot jordiske fedrar, heller enn mot slektsrelasjonen. Eg trur det er rettare å forstå dette som slekt/familie, det å høyra til, det å vera del av eit fellesskap som ikkje er tufta på interesser, fortener, verdighet, men på at du genetisk er ein del av det gjennom å vera fødd og difor har eit slektsnamn frå stamfaren. Slik vart det sagt til oss i dåpen (og som det etter fleire prøverundar med dåp utan å bli Guds barn, likevel no skal seiast): "Den allmechtige Gud har no gjeve deg sin heilage Ande, gjort deg til sitt barn..."

V 16-21: Dette er ei trinitarisk bøn. Herlegdom og ære er knytt til Gud, Far, kjærleiken til Kristus og styrke og kraft til Anden. Paulus bed i tillit til Gud, Far som han karakteriserer på tre måtar: "er så rik på herlegdom", "verkar i oss med si kraft", "kan gjera så uendeleg mykje meir enn alt det vi bed om og skjønar".

Målet for bønna er tredelt: Han bed om at dei skal nå fram til erkjenning, kjennskap og fylde: å fatta breidd og lengd, høgd og djupn, å kjenna Kristi kjærleik og å bli fylt av heile Guds fylde. For at dette skal skje må det indre mennesket bli styrkt ved Anden, og Kristus må bu i hjarta deira. Dei må også bli grunnfesta i kjærleiken, for kjennskap utan kjærleik er ingenting, jfr. 1 Kor 13,1-2: Utan kjærleik er ein berre "ein ljomande malm eller ei klingande bjølle".

Det indre mennesket er ikkje det same som det nye, frelste mennesket, men eit uttrykk for det indre liv. Det er noko anna, men ikkje ein dualistisk motsetnad til det ytre fysiske jfr. 1 Kor 4,16. Det ytre høyrrer og med i bønslivet jfr. v 14 og Matt 6,6: "Men når du vil be, gå då inn på rommet ditt og lat att døra..."

Kva ein skal fatta er ikkje sagt, berre dei svære dimensjonane av det. Er det Kristi mysterium som han nemner i v 4, og/eller Guds frelseplan i v 9 og 1,4-14 og 2,1-10? Ein kommentar har foreslått høgda som Kristi guddomsnatur, djupna som hans menneskelege natur og hans verdsvide frelsejerning i lengda og breidda. Det gjev god meining å forstå det som dimensjonane av Kristi kjærleik.

Kristi kjærleik er openberra i Jesus liv og i Guds frelsesplan gjennom evangelia og er større enn ein kan forstå. Gud viser oss ikkje sin kjærleik gjennom naturen der jordskjelv og ulukker kan skje, sjølv om han kan gje oss hint,

men gjennom Jesus Kristus.

Gud gjev sin fylde til oss gjennom Kristus. Guds fylde, som berre er bruka her, må lesast ut frå 1,22-23: "...kyrkja, som er Kristi kropp, fylt av han som fyller alt i alle." I bønna går det frå tru, kjærleik og kjennskap til fylde. Det samsvarar med 4,13 der Paulus brukar Kristi fylde som eit resultat at Kristi kropp, kyrkja skal byggast opp til einskap i trua på og kjennskap til Kristus og "...blir det mogne mennesket som har nådd sin fulle vekst og har heile Kristi fylde." I Kol 2,9-10 står det: "For i hans kropp bur heile guddomsfyllden, og i han, som er hovudet for alle makter og åndskrefter, har de fått denne fyllden." Jfr. også Kol 1,19 og Joh 1,16

Bøn i preika

Målet med preika bør vera å gje hjelp til eit bønsliv som er meir enn dei setningar ein sjølv kan koma på, meir enn dei nære behov og det materielle. Paulus gjev oss ein modell; han kan låna oss ord og hjelpa oss til å fokusera og oppdaga meir av kva Gud vil gje.

Private bønner er ofte frie bønner, forma med eigne ord, og i mange miljø har det også vore bedt fritt på møter i kontrast til i kyrkja der det var faste bønner. I nokre vekkingsmiljø har ein sett på frie bønner som meir åndsfulle og faste bønner som stivna ritual. C. S. Lewis brukte helst ferdige bønner i sitt private bønsliv fordi dei heldt fokuset på det evige og faste i staden for på kvardagslege problem. Han var og kritisk til dei daglegdagse, frie bønene han møtte i evangelikale kyrkjer. "Korleis kan ein mentalt bli med i bønna utan å ha høyrte ho fyrst?" spurde han. "Bønna kan jo innhalda vranglære." Difor ville han ha faste bønner der teologien var prøvd av kyrkja.

Paulus sine bønner er ved sida av Salmane eit godt utgangspunkt for å undervisa om korleis ein kan takka, be og lovprisa, sidan alle Paulusbrev utanom brevet til Titus inneheld bøn. Ein kan dra inn Ef 1,17-19, Fil 1,9-11, Kol 1,9-12, 2 Tess 1,11 og Paulus si undervisning om bøn i Ef 6,10-20. Det er mange bønner her som egnar seg som mønster der ein kan bruka Paulus si setning og setja inn namnet på dei ein bed for. Gje kyrkjelyden nokre forslag.

Philip Yancey skriv i boka "Bønn: har det noen hensikt?" at i periodar med åndeleg tørke har han to val: Han kan stoppa heilt å be, noko

som berre tener til å driva han enno lenger bort frå Gud, eller han kan halda det gåande og be Gud om å føra seg gjennom denne vanskelege perioden medan han støttar seg på andre sine bønner og bed med lånte ord.

Forslag til disposisjon:

“Å seia Gud eit Pauli ord - Å be som Paulus”:
1. Førbeu kroppen (og tid og stad) 2. Tillit til Far som kan gjera så uendeleg mykje meir enn alt det vi bed om og skjønar. 3. Trinitarisk fokus. 4. Be med lånte ord.

Bøn i gudstenesta

I den nye gudstenesteordninga er det lagt opp til at ein skal laga lokalt forankra forbøn med ein annan forbønsleiar enn presten. Denne dagen kan ein bruka Paulus sine bønner slik at preike og forbøn kan henga saman. Då kan ein visa korleis ein kan laga ei trinitarisk bøn slik Paulus gjer. Bøna etter litaniet er eit døme på ei trinitarisk bøn i vår noverande gudsteneste.

Bøn i salmane

415 Du Far og Herre du som rår
387 Ungdommens frelser
718 Kjære Gud når eg bed
710 Vi rekker våre hender frem
651 Du bed oss til ditt alterbord

TORÉ SKJÆVELAND
Kyrkjefagsjef Bjørgvin bispedøme

Kristi himmelfartsdag

2. juni 2011

Prekentekest: Luk 24, 46-53

Lesetekster: Dan 7,13-14; Apg 2,32-36

Til dagen:

Det er vår, det er mai, det er fritorsdag, og en anledning mange menigheter benytter seg av i dag, er friluftsgudstjenestens gode og annerledes muligheter. Skal gudstjenesten denne dagen feires ute, morgen, formiddag eller kveld, er det en fin mulighet til å hente fram klostertradisjonens veksellesing av Den Hellige Skrift. Flere salmer fra Salmenes bok egner seg til veksellesing i Guds frie natur, f.eks. salme 8, salme 19,1-17, salme 23, salme 46,1-4 og 9-12, salme 62,1-3 og 6-9, salme 90,1-2 og 14-17, salme 96,1-3 og 10-13, salme 98, salme 104, salme 121 og salme 136,1-8 og 25-26.

Til tekst og kontekst:

Det har gått 40 dager siden Påskemorgens oppstandelsesbudskap, 40 dager som etterfulgte Jesu 40 timer i gravens mørke. Verden har gått fra død til liv; lyset har vunnet over mørket. Hvordan brukte Jesus disse dagene etter oppstandelsen? Den tiden må ha stått i et spesielt lys for dem alle. Ting hadde falt på plass. Alt som var blitt sagt dem i gåter, hadde skjedd. Vissheten og troen må ha fått seg en kraftig opptur; de var på vinnerlaget! Men de følte seg ikke som vinnere, de to som gikk til Emmaus, Lukas 24. De sørget over tapet av sin Herre og Mester. Så kom han til dem og viste seg for dem, i brødsbrytelsen og bordfelleskapet. Så blir han igjen usynlig for dem; hans skikkelse er ikke helt menneskelig og jordisk etter å ha overvunnet dødsrikets krefter. Men det første disiplene gjør da deres øyne ble åpnet, og de så hvem han var, var å vende tilbake til Jerusalem og vitne om det de hadde opplevd.

Han viser seg videre for disiplene og lar dem ta og kjenne på hans sårete hender og føtter. Han utlegger skriftene for dem, og deres øyne blir åpnet. De er i Jerusalem når denne dagens evangelieberetning starter.

Til lesetekstene:

Teksten fra Daniel kap 7 er en tekst sett "ovenfra", fra det himmelske perspektiv. Det er noe løfterikt i siste del av teksten, profetien om "et

velde som skal vare evig, et velde som ikke skal forgå, et rike som aldri skal gå til grunne.” Det er kanskje derfra inspirasjonen ble hentet til salmen ”Guds menighet er jordens største under” med ordene i vers 1: ” Mens verdens riker stiger og de synker, går kirken mot fullkommenhetens vår.”

Salmen er skrevet av Ronald Fangen i fengsel på Grini under andre verdenskrig. Følgende lille samtale mellom biskop Eivind Berggrav og Ronald Fangen skal ha funnet sted kort tid etter frifinnelsen fra Grini: Berggrav sier: ”Holdt troen?” Ronald Fangen svarer: ”Nei, den holdt ikke; den brast. Men Jesus holdt.” Fra boken ”Gledens Gud”, s 159 (Karsten Isachsen).

Teksten fra Apostlenes gjerninger ser litt lengre fram i tid, til pinsedagens åndsutgytelse. Teksten vitner om Jesus ved Faderens høyre side. Og holder fast på løftet som ble gitt disiplene som så sin venn bli borte foran øynene sine; de var lovet en talsmann som skulle være dem nær.

Prekenmomenter:

Kristi himmelfartsdag handler mye om retning. Hele bibelhistorien fram til nå er en fortelling om retningen ovenfra og ned, fra himmelen til jorden, fra Gud til menneskene. Fra skapelsens morgen, gjennom profetene, åpenbaringer, sin sønn, har Guds retning vært mot menneskene. Fra i dag endres kursen. Retningen går nå nedefra og opp: Jesus rykkes opp fra jorden, opp til himmelen. Hans tid som jordisk Guds Sønn er forbi. En ny retning kommer også til: retningen fra Jerusalem og ut i verden. Fram til nå har Jesus sitt fokus vært jødene og Jerusalem. Nå, i tiden etter korsfestelse og oppstandelsen, og med himmelfarten i dag, begynner en ny retning. Nå gjelder det å nå ut til alle folkeslag.

I Matteus-evangeliet kap 15 kan vi lese om Jesu møte med den kanaaneiske kvinnen, hun som henvender seg til Jesus i bønn for sin syke datter. Først møtes hun med taushet, deretter med en noe krass dialog fra Jesu side. Han sier: ”Jeg er ikke sendt til andre enn de bortkomne sauene i Israels hus.” (Matt 15,24) Ved himmelfarten utvides dette perspektivet. Det er ikke lenger Israels hus som er den eneste mottager gruppen for Jesu budskap; det er universelt og favner alle.

Budskapet som skal forkynnes ut, er budskapet om omvendelse og tilgivelse for alle folkeslag. Og de skal begynne i Jerusalem. Og i byen skal de også være, pålegger Jesus dem, inntil de er blitt utrustet med kraft fra det høye. Han fører dem videre ut mot Betania, og han løftet hendene og velsignet dem. De sårmerkede hendene løftes opp, og disiplene velsignes til tjeneste for Ham. Med løftede hender løftes han selv opp, til hans velsignelse favner alt og alle.

Himmelfarten følges av at mennesker faller på kne og tilber sin Frelser og venn. De tilber ham de kjenner, ham de har fulgt gjennom Jerusalems trange gater, over åssidene ved Genesaretsjøen, ut på vannet.

De vender så tilbake til byen i glede. Jesu himmelfart fører altså til tilbedelse og glede. Kanskje det skal være overskriften på gudstjenesten på Kristi himmelfartsdag: tilbedelse og glede.

Jerusalem - byen i verdens hjerte. Jeg ser for meg et postkort jeg kjøpte i gamlebyen der for snart 15 år siden. Postkortet forestilte verdens store riker formet som blad, og alle var de forbundet av den hellige byen, Jerusalem. Tre store verdensreligioner har alle sin historie nært knyttet til denne byen. Mennesker har stridd om den i all tid etterpå. Byen Jesus en gang stoppet og gråt for, er det felt adskillige tårer for og i, også etter Jesu tid.

Hver søndag følger vi prester Mesterens eksempel: Vi løfter hendene og velsigner. Tradisjonen er gammel. To tusen år før Jesus var det Abram som ble velsignet av Gud, 1 Mos 12,1-3. Abram fikk ett løfte om at alle folk på jorden skulle velsignes gjennom ham, og dette endatil før han hadde et eneste barn! Etter velsignelse og løfte ble Abram sendt i retning Jerusalem. Hans etterkommere slo seg ned i traktene rundt byene; gang på gang har de måttet flykte, men alltid har noen vendt tilbake. De mest sentrale begivenheter i Jesu liv skjer alle i nærheten av Jerusalem og i byen. Derfra går budskapet om Guds velsignelse ut til alle, først i Jerusalem til Israels folk, deretter fra Jerusalem ut til alle folkeslag med det samme budskapet: Omvendelse og tilgivelse.

Ved å vende om tar vi påskens budskap på alvor: Fra mørke til lys, fra død til liv. Omvendelse er å vende tilbake til utgangspunktet,

til igjen å se oss selv med Guds øyne, slik vi så oss selv før syndefallet, før vi ble flau og prøver å gjemme oss bort fra Gud.

Vi står i Guds velsignelse: Vi møtes av Guds ansikt som er vendt mot oss, som lyser over oss. Et lys som avslører, men som følges tett av nåden. "Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig." Omvendelse er å leve i Guds velsignelse. Dag for dag.

Omvendelse og tilgivelse er tett bundet sammen. Lyset fra Guds ansikt avslører alt mennesker prøver å holde gjemt. Det er kanskje ikke for ingenting at hemmelighetens plass i Martin Lønnebo sin Kristus-krans har fått hele tre perler, mer enn alle de andre! I Guds ansikts lys avsløres også våre hemmeligheter, men vi blir ikke stående alene med et flaut blikk vendt nedover i et forsøk på å skjule oss i hagen. Lever vi i Guds velsignelse, møtes vårt blikk av tilgivelsen, og med velsignelsens ord blir vi gitt fred.

Fra Jerusalem til verdens ende!

Salmer: Eg veit i himmelrik en borg, Med Jesus vil eg fara, Jesus det eneste, Å hvor salig å få vandre. Der det nye livet lever, Fyll hele jorden med lovsang.

"De fleste kloke tanker ett menneske tenker, har noen tenkt før oss... Så også i dette tilfellet. Til inspirasjon har jeg lest Knut Grønvik sin Søndagspostill."

**INGVILD HELENE
MYDSKE FALLEGÅRD**
Sjmannsprest / Daglig leder

6. søndag etter påske

5. juni 2011

Prekentekest: Joh 15,26-16,4

Lesetekster: Hag 2,3-9; 1 Pet 4,7-11

Parakleten

Tekstene for 6. søndag etter påske, peker tydelig frem mot pinsehøytiden. I vår tiltagende sekulariserte tid blir folk relativt flakkende i blikket hvis vi spør dem om hva de forbinder med pinse, rent bortsett fra en svært behagelig plassert oval weekend når våren begynner å gå over til sommer. Den underfundige og dype canadiske forfatteren Robertson Davies lar en av sine romanskikkelser beskrive Treenigheten i en av sine romaner. Det er tydelig at for romanskikkelsen er treenigheten en teologisk størrelse han har et relativt vagt forhold til: "Two gentlemen and a bird."

Så langt Davies. De to "gentlemen" klarer folk å forholde seg til forholdsvis enkelt. Faderen er en eldre himmelsk herre, mild eller streng avhengig av observatørens teologiske preferanser; i våre dager fremstår Faderen for flere og flere som en slags mild pensjonert biskop, med myke sosialdemokratiske holdninger. Sønnen har de fleste et forhold til. Han oppleves også av de fleste som varm og inkluderende, egenskaper som det i og for seg finnes dekning for i tekstene, men man må lese særdeles selektivt for ikke å oppdage andre og langt mere krevende sider ved ham. Når vi så kommer frem til Ånden, er de fleste nokså blanke. Noen husker noe om ild; noen husker noe om en due; ellers blir ting som har med "Ånd" å gjøre, ofte svært vagt i vår tid. Dagens tekst peper oss med teologi på vanlig johanneisk vis, så det er nok å ta av hvis vi vil gi oss ut på et stykke kirkelig folkeopplysning om hvem Den hellige Ånd er, og hva hans oppgave er i de troendes liv.

Det ene hovedordet i teksten er "parakletos" som teksten oversetter med "talsmann". Det kan også oversettes med "advokat", "rådgiver", "trøster" og "hjelper", for å nevne noen muligheter.

Det andre hovedordet er "pnevma tæs alætheias", sannhetens eller trofasthetens ånd eller vind. Hvert enkelt av disse begrepene rommer i seg stoff til adskillige prekener. Talsmannen som skal komme, sendes fra Faderen. Han er

sannhetens Ånd, og han skal vitne om Jesus. Disiplene skal også vitne, og vitnesbyrdet har hele verden som adresse. Det blir også gjort krystallklart tydelig at vitnesbyrdet kan få ubehagelige konsekvenser for vitnene. I vår tid skapes det stadig nye kristne martyrer, ikke minst i den muslimske verden, og tekstens profeti om at “det kommer en tid da de som slår dere i hjel, skal tro at de utfører en tjeneste for Gud,” er ubehagelig aktuell. Det perspektivet bør ikke glemmes når det skal prekes over denne teksten.

Et hovedfokus i teksten bør kanskje være hovedordet parakleten. “Talsmann” gir vel for de fleste assosiasjoner i retning av pressetalsmann, og det blir i blekeste laget. Den alternative oversettelsen i regning av rådgiver, trøster eller hjelper gir betydelig meningsdybde, ikke minst i møte med dagens situasjon med forfølgelser av kristne. De troende som frykter terroristers bomber eller voldsmenns maskinpistoler, for å nevne et par aktuelle drapsmetoder fra det siste året, henholdsvis fra Egypt og Irak, trenger en trøster i liv og død. Denne trøsteren sender Faderen. Vi er ikke som troende overlatt til oss selv når troen og vitnesbyrdet koster. Disse oversettelsene gir mye mening. Likevel bør vi ikke gå for raskt forbi advokatbegrepet. Konteksten for både advokat og vitner er selvsagt rettssalen og rettsprosessen hvor sannheten skal frem, de skyldige skal dømmes, og de uskyldige skal frikjennes. Etter år med teologisk snillisme er tanken om en Gud som fører rettssak med verden og menneskene på tiltalebenken, svært plagsom. Men vi kommer trolig ikke utenom disse motivene hvis teksten skal tas på alvor. Det er grunnleggende at Gud en dag skal dømme verden og skille tydelig mellom godt og ondt, og mellom dem som har gjort godt, og dem som har gjort ondt. I det ransakende lyset fra Guds hellighet blir alt gjennomlyst, og alt urent står frem tydelig. Det nytter ikke å gjemme seg for det skarpe vårlyset når vi trekker gardinene fra i et mørkt og støvete rom. Da kommer støv og skitt frem, og vårrenn-gjøring er nødvendig.

I det lyset er tanken om dom også frigjørende. Onde krefter skal en dag stoppes og stilles til ansvar. En gang skal Guds vilje seire, og verden skal bli ny. I denne rettssalen inntar

personene i guddommen uventede roller. Når den tiltalte anklages, blir Guds Ånd forsvarsadvokaten. Når straffen tilmåles og idømmes, rammer den Guds Sønn. Frikjente syndere skal en dag stå frie igjen på påsketidens skinnende strender hvor Jesus kommer oss i møte etter oppstandelsen, når verdens synd er sonet, og døden er overvunnet.

I mellomtiden har vi en advokat, en talsmann, en rådgiver, en trøster og en hjelper som står ved vår side. Vi står i lyset av påsken og oppstandelsen. Varmen fra Åndens ild til kraft og utrustning og styrke kommer oss i møte.

TORBJØRN HOLT
Sjømannsprest i London

Pinseaften

11. juni 2011

Prekentekest: Joh 7,37-39

Lesetekster: Jes 55,1-3; 1 Kor 12, 7-13

Gudstjeneste pilegrimsvandring, vigsel

Denne tekstbetraktningen ønsker å være en ressurs til både gudstjeneste/andakt, pilegrimsvandring og vigsel - på pinseaften.

Teksten i skriftet

Teksten står i skriftets første hoveddel etter prologen; dvs. 1,19-12,50: "Forberedelsen til Jesu time: Offentlig virksomhet og konflikter", slik Bibelselskapets Studieutgave fra 2008 kaller delen. Videre står vår prekentekest i en underavdeling i denne delen, som samme utgave kaller "Jesus og jødernes høytider" (5,1-10,42). Kapittel 5 innledes slik "Etter dette kom en av jødernes høytider, og Jesus dro opp til Jerusalem". I kapittel 6 er han oppe i fjellet ved Galileasjøen og (v 4) "Påskan, jødernes høytid, var nær". I vårt kapitels innledning (v 2) heter det: "Det var like før løvhyttefesten, en av jødernes høytider", og i rammen av denne festen befinner vi oss. Studieutgaven gir den siste delen av kapittel 7 overskriften: "Hvem er Jesus" (fra v 25), og det er her i rammen av løvhyttefesten vi finner vår perikope.

Sitz im Fest

Løvhyttefesten ble feiret i sju dager til minne om folkets ørkenvandring, da man bodde i løvhytter. Den var den siste av Israels tre store fester - slik pinsen også er den siste av den kristne kirkes tre store fester. På denne høytidens siste dag talte Jesus ordene som vi finner i vår tekst for pinseaften (med bare én tekstrekke). Vi må se for oss Oljeberget dekket av utallige løvhytter. For å erindre hvordan Gud gjennom Moses ga det tørstende folket vann fra klippen, vandret prestene hver dag sammen med høytidsskaren i prosesjon ned fra tempelberget til Siloadammen og fylte kannen med vann - og dette vannet ble deretter helt ut over alteret i templet med ordene fra Jesaja 44,3: "Jeg øser vann på den tørstende jord og lar bekker risle over det tørre. Min Ånd vil jeg utøse over din ætt, min velsignelse over din etterslekt."

Øg hele folket jublet med profetens ord fra

Jesaja 12,3: "Med glede skal dere øse vann fra frelsens kilder".

I denne konteksten sier Jesus, den himmelske øversteprest: "Den som tørster, la ham komme til meg og drikke! Den som tror på meg, fra hans indre skal det, som Skriften har sagt, renne strømmer av levende vann."

Dagen ved kilden!

Hva gjør vi ut av dagen?

Det kan være litt forskjellig. Hvis det feires gudstjeneste, er det ofte i enkle former. Det kan være en kveldsgudstjeneste eller en andakt; kanskje noen arrangerer en pilegrimsvandring. Denne spesielle lørdagen er ofte en populær vigselslørdag. Det kan være at pinseaftens tekst og budskap kan prege valg av tekster og tale til brudepar i vigselshandlingen. En av favorittsalmene (669) for bryllup faller i hvert fall rett inn i dagens tema: "Kjærlighet fra Gud springer like ut som en kilde klar og ren!"

Pinseaften kan gjerne stå i kildesøkets tegn. *Ad fontes!* Til kildene! Til kilden! Det kan være en aften i mystikkens tegn. Nærkontakt med gudskilden gjør at det strømmer levende vann. Troen er en kilde som gir liv. Den er en kilde "utenfor oss selv", som Svein Ellingsen så genialt uttrykker det i sin kjente bønnesalme "Vi rekker våre hender frem" (NoS 710).

Temaet "kilde innen rekkevidde" kan gi fine bidrag i både gudstjeneste, pilegrimsvandring og vigsel:

Gudstjeneste

Det blir viktig å framheve nådens konkrete kilder i kirkerommet, særlig døpefonten der vi ber: "Vi takker deg fordi dåpens vann ved ditt ord er en nådens kilde, der du forender oss med deg og gir oss del..." Slik bes det i liturgien for både barnedåp og voksendåp. Pinseaften kan være en god dag tematisk for en spesielt arrangert gudstjeneste for konfirmantdåp eller voksendåp.

I tillegg til døpefonten, alterringen - hvor vi ser alterets sakrament i lys av å være kilde til nytt liv. Ordet, i konkret gestalt av alterbibelen, kan løftes opp og framheves som kilde til frelse. Gudstjenesten kan bli en gudstjeneste der en peker konkret på Ordet og Sakramentene - der Jesus er tilstede og sier: "Den som tørster, la ham komme til meg og drikke!"

Pilegrimsvandring

En juni-pilegrimsvandring i pinsetid på forsommeren kan være en trosstyrkende opplevelse der det fysiske og åndelige spiller på lag. Bønneboka for Den norske kirke (som også finnes bakerst i en salmebokutgave) har et eget opplegg for vandring gjennom forskjellige stasjoner der "Ved kilden" er en av disse. Kilden kan være en kilde i form av et naturlig oppkomme av grunnvann, en brønn, en bekk eller en elv. Noen er så heldige å sokne til en Olavskilde! Vandringen kan ha en av disse typer kilde som mål. Gode salmer som ramme rundt en enkel liturgi ved kilden, som består av tekstlesning, bønn, drikking av kildevann, Fader Vår og velsignelse, kan være NoS 710 "Vi rekker våre hender frem" og 467 "Som hjorten så klagende skriker" eller 669 "Kjærlighet fra Gud".

Bønneboka nevner et utmerket alternativ for meditasjonstekst, nemlig "Å denne kilde" med Eyvind Skeies tekst i sangsyklusen "Visst skal våren komme" (med musikk av Sigvald Tveit), og som avsluttes på en måte som også kaster lys over dagens tekst: "Du er min kilde, ren som paradiset ser jeg deg nå med naglet hånd og fot! Å, rike strøm fra nådens dype brønner, du er min helse og mitt liv, mitt mot."

Vigsel

Noen tenker kirkeår i forbindelse med vigsel, andre gjør det ikke. Hvis en gjør det og vil bli "ved kilden" i en pinseaftenvigsel, bærer to av de gammeltestamentlige tekstalternativene i vigselboka dette "elementet" godt fram: Alternativ A, Salme 23, der det heter: "Han fører meg til vann der jeg finner hvile," og alternativ B, Salme 36: "Du lar dem drikke av din gledes bekk." Teksten fra Salme 36 er også alternativ A i mulighetene av åpningsord før første salme.

Til vigselstalen henter jeg fram en lys idé fra en vigselstale av Karl Hafstad, gjengitt i hans bok "Kirken og mennesker ved korsveiene" (Land & Kirke/Gyldendal 1978), som heter "Om å ta imot hverandre" (s 77). Der sammenligner han bryllupsdagen med "den første høye varde en kommer til i livet", der det er naturlig å se seg om, se bakover på veien hver enkelt har vandret - og etter hvert ble veien felles vei; så se framover, peile veien videre, den som de to nå skal vandre sammen. Så langt Hafstad.

Vil en utvide dette vandre- og vardeperspektivet, kan kildemotivet være forfriskende! På veien fantes/finnes det kilder! Kjærlighetens kilde har vært der fra første spede begynnelse. En ny kilde til livsmening er kjærligheten mellom mennesker, som ekteskapet hegner om, den som tentes i forelskelsen, og som har vokst og modnet og ledet fra dag 1 til "1 dag" ved varden. Nå nyter vi øyeblikket og vannet ved varden! Nuet! Så gjelder det å finne kildene til liv på veien videre, ja, la veien bli en vei via kildene slik som de gamle pilegrimer gjerne gikk veien sikksakk fra kilde til kilde. Leve i "ja-et"! Den fineste og klareste kilden på denne veien er kjærligheten fra Gud, slik noen av de nytestamentlige vigselstekstene vitner om den, ikke minst 1 Joh 4,7-12 (alternativ T). Her kan man også flette inn pinsedagens hovedtekst (Se ovenfor!).

Løvhyttefestmotivet kan også være et motiv å bruke for vandringen - fram mot det evige mål som Gud har eslet menneskene til, og som brud og brudgom skal hjelpe hverandre på veien mot. Løvhyttemotivet peker på at vi er underveis, i foreløpige boliger, men at det også under disse omstendigheter kan feires friskt i kjærlighetens tegn!

Salmer med kildemotiv

til det ene, andre eller tredje bruk kan være:

- Fra Norsk Salmebok
- 124 Klippe du som brast for meg
- 214 Sannhets tolk og taler (v 3)
- 223 Kjærlighet er lysets kilde
- 307 Til himlene rekker din miskunnhet (v 4)
- 467 Som hjorten så klagende skriker
- 529 Om alle mine lemmer (v 4)
- 669 Kjærlighet fra Gud
- 710 Vi rekker våre hender frem

Fra Salmer 1997:

- 029 Kom, regn fra det høye
- 037 Han skapte skogen (v 3)
- 0106 Vi er et folk på vandring

God pinse ved kilden!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
Sokneprest i Nittedal

Pinsedag

12. juni 2011

Prekentekest: Apg 2,1-11

Lesetekster: 1 Mos 11,1-9; Joh 14,23-29

Til dagen

Pinsedag er en høytid med røtter langt tilbake. Den har sin opprinnelse i israelittenes ukefest som vi finner forskrifter for i 2 Mos 34,22ff og 3 Mos 23,15ff. Dette var en innhøstingsfest i forbindelse med hvete høsten, men er også blitt knyttet til lovgivningen på Sinai. Ukefesten startet den femtiende dagen etter påske, og på gresk heter festen pentekoste (jfr. engelsk pentecost) som betyr nettopp den femtiende. I kirkeåret faller alltid pinsedag på det som ville være 50. påskedag, hvis vi hadde telt så langt.

Som kristen høytid har pinsen sin bakgrunn i de begivenheter som omtales i dagens prekentekest. Vi hører ofte at pinsen er kirkenes fødselsdag, men dette er en sannhet med modifikasjoner. Kirken er Guds folk, og Guds folks historie strekker seg mye lengre tilbake enn pinsedag. Denne historien startet da Gud kalte Abram, og Guds folk har hatt mange skikkelser gjennom flere tusen år. På pinsedagen feirer vi at Guds folk vokser, og mest av alt: Vi feirer Den hellige ånd, som er han som skaper veksten.

Til teksten

Pinsedag er en av jødernes valfartsfester som helst skulle feires i Jerusalem. På apostlenes tid bodde det jøder over store deler av den kjente verden, som en konsekvens av spredningen som hadde pågått siden Jerusalems fall og eksilet i Babylon. Vi merker oss at de som hører apostlenes forkynnelse pinsedag, er fremmedspråklige jøder og proselytter; urkirken oppsto i et jødisk miljø og henvendte seg fra begynnelsen til jødene. Denne eksklusiviteten skulle likevel ikke vare lenge (Se Apg 10).

Pinsedag er jødernes feiring av lovgivningen på Sinai, og det som skjer denne pinsedagen, har tydelige tilknytningspunkter til Guds åpenbaring på Sinai. 2 Mos 19,16ff forteller hvordan fjellet dekket av røyk, det kommer lyn og torden, og det lyder en sterk hornlåt. Herren var kommet ned i ild. På pinsedagen ble apostlene også vitne til en sterk manifestasjon av Gud, ikke ulik den på Sinai, med kraftig lyd og tunger av ild.

For israelittene var utfrielsen fra Egypt og Guds lov det som konstituerte dem som Guds folk. På Sinai ble de innsatt til å være et kongerike av prester og et hellig folk for Herren (2 Mos 19,6). På pinsedagen begynner en radikal utvidelse av Guds folk. De språklige barrierene brytes når disiplene taler i tunger. Noen kapitler videre i Apostlenes gjerninger, leser vi om hvordan de etniske barrierene brytes, når evangeliet forkynnes for hedninger. Nå begynner en ny fase i Guds folks historie.

Pinsedagen knytter an til mange tekster fra GT. Av de opplagte er fortellingen om tårnet i Babel, som er lesetekst på pinsedag. Nå reverseres forvirringen, forskjellig språk opphører å være et problem, og Gud begynner å samle til sitt folk alle folkene som er spredt over jorden. Det er ikke bare den jødiske diaspora som samles, men alle folkeslag.

På festen for lovgivningen og paktsinnngåelsen blir også Jeremias profeti om den nye pakt oppfylt. Israelittene hadde stadig brutt pakten fra Sinai, men nå skjer det som var forutsagt i Jer 31,31ff: "Se, dager skal komme, sier Herren, da jeg slutter en ny pakt med Israels ætt og Judas ætt, (...) Jeg vil legge min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte. (...) Da skal ingen lenger lære sin neste og sin bror og si: 'Kjenn Herren!' For de skal alle kjenne meg, både store og små, (...)." Vi bør også nevne profetien i Esek 36,27: "Jeg lar dere få min Ånd inne i dere, og gjør det slik at dere følger mine forskrifter og tar vare på mine lover, så dere lever etter dem." Den hellige ånd oppfyller begge disse profetiene. Hans fremste oppgave er å formidle kjennskap og tro på Jesus, slik at mennesker kan bli frelst ved troen. Han skaper også Åndens frukt, som består i et liv etter Guds gode vilje (helliggjørelse). Se også profetien i Joel 3, som Peter siterer i sin tale på pinsedagen.

Pinsedagen samles trådene i den nye pakt. I påskedag ble frelsen skaffet til veie gjennom Jesu stedfortredende offer og hans oppstandelse. Pinsedag blir frelsen tilgjengelig for alle, gjennom Åndens kraft og den eksplosive kirkeveksten som startet denne dagen.

Til prekenen

Det er ikke så ofte vi har prekentekest som direkte omhandler Den hellige ånd. Når vi nå

feirer Åndens høytid, kan det være et godt tips å bruke anledningen til å holde en undervisningspreken om Den hellige ånd. Ånden er en stor gave til oss, og det er viktig at Guds folk vet hvor mye han betyr. En undervisningspreken om Den hellige ånd kan for eksempel disponeres etter Åndens tre hovedoppgaver.

1. Ånden peker på Jesus og hjelper oss til å tro

”Men Talsmannen, Den hellige ånd, som Far skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere.” Slik står det i leseteksten fra Johannes 14, som er en del av Jesu undervisning om Ånden skjærtorsdag. Disiplene er bekymret fordi Jesus sier han skal gå bort. Jesus trøster dem og sier at de skal få en annen talsmann som formidler hans nærvær. Selv om Jesus ikke er på jorden med sin fysiske kropp, så er han nær for alle som tror på ham, på grunn av Den hellige ånd. Ånden skaper tro og hjelper oss til å se hvem Jesus er. Det kan være lett å tenke at det hadde vært så greit hvis Jesus fortsatt gikk på jorden, og vi kunne se og snakke med ham. Husk da at den gangen kunne han bare være ett sted om gangen og hadde ikke mulighet til å nå lengre ut enn sitt eget nærmiljø i Galilea og Judea. Nå kan han ved Ånden være til stede over alt og er mye mer tilgjengelig enn han var da.

2. Ånden skaper Åndens frukter

Moses fikk Guds lov i den gamle pakt. I den nye pakt har vi fått loven i våre hjerter, ved Den hellige ånd. Den som lever nær Jesus, vil bli mer og mer formet i hans bilde og lære å gjøre det som er rett og godt. Denne gradvise forvandlingen er det Den hellige ånd som står for. Det er hans gjerning, ikke vår egen. Vår oppgave er å holde oss nær til Jesus gjennom aktiv bruk av Bibel, bønn og kristent fellesskap; så får Ånden mulighet til å arbeide med oss. Ingen vil bli fullkommen i helliggjørelsen i denne verden, men om vi slipper Den hellige ånd til, så dyrker han sine frukter i oss. Gal 5,16ff er nøkkelaussnittet om Åndens frukter.

3. Ånden gir oss Åndens gaver

Jesus vandrer ikke lenger på jorden med en fysisk kropp, men han er til stede i alle land gjennom sin kropp som er kirken. Han har sendt oss til verden for å fortsette hans gjer-

ning, for å forkynde evangeliet om frelsen og for å vise Guds kjærlighet. I denne tjenesten er vi avhengige av utrustning fra Den hellige ånd. Han gir oss nådegaver for å sette oss i stand til tjenesten. Alle kristne har et kall til tjeneste, hver etter sine nådegaver. Gavene er ikke gitt til enkeltpersoner, men til menighetens fellesskap. 1 Kor 12 er et nøkkelkapittel om Jesu kropp og nådegavene. NT har også flere nådegavelister, og ingen av dem er identiske. Det viser oss at nådegaver ikke kan settes i system; nådegavebegrepet kan brukes vidt og bredt om alt mennesker gjør, som er med på å bygge Guds rike. Bruk gjerne anledningen til å oppmuntre menigheten til å teste ut nådegaver og finne sin tjeneste.

Den hellige ånd viser oss hvem Jesus er og hjelper oss til å tro. Han hjelper oss til å vokse og modnes og bære god frukt. Han utrufter oss til tjeneste for Gud og vår neste. Kort oppsummert: Den hellige ånd gjør det spennende å være kristen!

Til gudstjenesten

Gudstjenesten pinsedag skal være preget av fest, feiring og glede! Bruk de musikalske alternativene for festtidene, velg glade salmer, og inviter gjerne kor eller solister til å bidra! La alt som skjer formidle glede over Den hellige ånds nærvær, slik at folk går hjem glade og oppmuntret over det de har fått være med på! Og glem ikke å ha kirkekaffe denne dagen, helst med noen ekstra godbiter, slik at fellesskapet rundt kaffekoppen også gir en opplevelse av fest og høytid!

Forslag til salmer:

208	Kom, Hellig Ånd med skapermakt
219	Den signede dag, som nu vi ser
222	I all sin glans nu stråler solen
529	Om alle mine lemmer
533	Kristne, la oss søke sammen
537	Guds kirkes grunnvoll ene
026	Grip du meg, Heilage Ande
027	Gå gjennom byens lange, rette gater
0136	Så grønn en drakt, så rik en duft

FRODE GRANERUD
Kap. i Notodden

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILSETTINGER

Agder og Telemark bispedømme

Agder og Telemark bispedømmeråd har i møte 22. februar 2011 gjort følgende tilsettingar:

Liv Espeland Jettestuen er tilsett som sokneprest i Aust-Telemark prosti med Notodden sokn som tenestestad.

Øystein Gunnersen er tilsett som kapellan i 50 % i Skien prosti med Gimsøy og Nenset sokn som tenestestad.

Synnøve Skree Skjeldal er tilsett som kapellan i 70 % stilling i Skien prosti med Porsgrunn sokn som tenestestad.

Terje Seilskjær er tilsett som sokneprest i Otredal prosti med Valle og Hylestad sokn og Bykle sokn som tenestestad.

Rune Lia er tilsett som sokneprest i Aust-Telemark prosti med Lunde og Flåbygd sokn som tenestestad.

Alle fem har teke i mot stillingane.

Nidaros bispedømme

Nidaros bispedømmeråd har i møte 28. februar 2011 gjort følgende tilsettingar:

Trond Roland er tilsatt som sokneprest i Strinda prosti med Strinda sokn som tjenestested.

Sveinung Tennfjord er tilsatt som sokneprest i Strinda prosti med Tempe og Bratsberg sokn som tjenestested.

Ralf Ruckert er tilsatt som sokneprest i Orkdal prosti med Børsa, Skaun og Buvik sokn som tjenestested.

Andreas Hilmo Grandy-Teig er tilsatt som kapellan i Strinda prosti med Hoeggen sokn som tjenestested.

Alle fire har tatt imot stillingene.

SØKERE

Nidaros bispedømme

Følgende har søkt embetet som domprost i Nidaros domprosti i Nidaros bispedømme. Det er 7 søkere til embetet:

Almås, Kirsten Elisabeth, prost i Byåsen prosti, Trondheim, f. 1959

Gravaas, Geir Henrik, prost i Nord-Innherad prosti, Steinkjer, f. 1954

Jepsen, Ragnhild, fungerende domprost i Nidaros domprosti, Trondheim, f. 1969

Ovesen, Stein, prost i Varanger prosti, Vadsø, f. 1959

Riedl, Nils Jøran, studentprest, Studentprest-tjenesten Handelshøyskolen BI, Oslo, f. 1965

Skaret, Lars-Ove, sokneprest i Nordlandet sokn, Kristiansund, f. 1960

Aakre, Dag, daglig leder i Kirkens Bymisjon i Trondheim, Trondheim, f. 1956

LEDIG STILLING

Agder og Telemark bispedømme

Sokneprest i Vest-Telemark prosti med Vrådal, Fjågesund og Kilen sokn 50 %.

Kviteseid kommune grensar mot Seljord, Tokke, Nissedal, Drangedal og Fyresdal kommunar. Flateinnhaldet er 720 km² og folketalet ca. 2.500. Kviteseidbyen ligg vakkert til ved Bandakkanalen med 50 km til Bø og 100 km til Skien. Vrådal ligg ved Nisser og Vråvatn. Kommunen byr på ein storslått natur med gode høve for friluftsliv, jakt og fiske, og det er gode oppvekstvilkår for born og unge. Næringsgrunnlaget er jord og skogbruk, småindustri, turisme og offentleg verksemd.

Kviteseid har gode kommunikasjonar til Grenland/Vestfold, Oslo og Vestlandet med ekspressbussar og tog.

I prestegjeldet er det 4 sokn: Kviteseid (928 medlemmer og tilhøyrige), Brunkeberg (546), Vrådal (441) og Fjågesund og Kilen (90), til saman 2.005 medlemmer og tilhøyrige av eit totalt folketal på 2.496. Her er seks kyrkjer: Kviteseid, Brunkeberg, Vrådal, Fjågesund, Kilen kapell og Kviteseid gamle kyrkje. Den siste er ei steinkyrkje frå 1200-talet som er i bruk berre om sommaren. Frå Kviteseid sentrum er det 5 km til Brunkeberg kyrkje, 7 til Kviteseid gamle, 17 til Vrådal, 20 til Fjågesund og 31 til Kilen. Nokre få gudstenester vert haldne i grendehus i distriktet eller som friluftsgudstenester.

Det er ledig 50 % stilling som sokneprest i Vrådal sokn og Fjågesund og Kilen sokn i Vest-Telemark prosti med prostiet som tenesteområde. Kviteseid, Brunkeberg, Vrådal og Fjågesund og Kilen sokn i Kviteseid fellelrådsområde er tenestestad. Området svarar til Kviteseid kommune.

I tenesteområdet er det to sokneprestar (100 % og 50 %). Det er kyrkjeverje og organist i heile stillingar og to heile stillingar som kyrkjetenar/kyrkjegardsarbeidar. I tillegg kjem små deltidstillingar som klokkar ved to av kyrkjene. Kviteseid er med i samarbeidet om prostidiakonaten i Vest-Telemark, der ein saman løner ein prostidiakon. Det er eit godt fellesskap i staben og mellom prestane og dei andre tilsette i prostiet, og gode evner

til samarbeid vert lagt vekt på. Det er eitt kyrkjekontor for alle sokn og tilsette i Kviteseid. Det ligg i kommunehuset i Kviteseid sentrum.

Sokneprestane har sete i kvar sine sokneråd (Kviteseid sokn og Brunkeberg sokn / Vrådal sokn og Fjågesund og Kilen sokn) og har eit særleg ansvar for kyrkjelydsarbeidet der. Soknepresten i Kv. og Br. har eit koordinerande ansvar for prestetenesta. Elles har prestane gudstenester, kyrkjelege handlingar, konfirmantarbeid, institusjonsandaktar m.m. i heile tenesteområdet. Den utlyste stillinga vart redusert til 50 % frå r.1. d.å. Stillingsbeskrivelsar og arbeidsfordelingsplanar vil bli utarbeidde på ny saman med den som vert tilsett, med blick for interesser og kompetanse. Sokneprestane skal dele arbeidsmengda i om lag 2/3 og 1/3.

I Kviteseid er det ein ungdomsskule, tre barneskular og tre barnehagar. Det er godt samarbeid med skulane og faste skulegudstenester. I Kviteseid sentrum ligg sjukeheimen og bukollektiv for psykisk utviklingshemma. Prestane har jamleg andaktar her. Kvitsund Gymnas som tilhøyrer Misjonsambandet, ligg i bygda. Gymnaset har 180 elevar. Av desse bur 170 på internatet. Det er eit godt samarbeid med skulen, og elevar vert nytta som leiarar i barne- og ungdomsarbeid i bygdene. I Kviteseid ligg Familiekontoret i Øvre Telemark som høyrer til Kirkens Familierådgivning. Det er to frikyrkjelydar i Kviteseid, Pinsemenigheten og Misjonsforbundet, som det er gode relasjonar til.

Det er eit mangfaldig kyrkje- og kristenliv i prestegjeldet med foreiningar for indre og ytre misjon. Det er bedehus i Vrådal, og i Kviteseid ligg Misjonshuset som er eigd av Normisjon. Kyrkjelyden nyttar Misjonshuset til mange ulike samvær. Her skjer mykje av konfirmantarbeidet, og her øver kyrkjekoret og to barnekor. I Brunkeberg er det sundagsskule og i Vrådal Yngreslag.

Ut frå Kviteseid sokn blir det arbeid aktivt med førebuing av det framtidige gudstenestelivet i sokna i tråd med innføring av ny gudstenesteordning. Dette arbeidet blir freista koordinert med dei andre kyrkjelydane i prostiet. Sokneråda i dei andre sokna i Fellelrådsområdet blir haldne informerte og kan ta del i diskusjonen etter ynskje.

Den som vert tilsett, må rette seg etter dei ordningane som til ein kvar tid gjeld:

- endringar i tenesteordning for kyrkjelydsprestar og reglar om lønstillhøve og aldersgrense for geistlege tenestemenn.

- eventuell deling eller regulering av prestegjeldet og avgjerder i høve til teneste og tenesteeområde.

- eventuelle vedtak om leige, bruk og flytting av bustad.

Det er buplikt knytt til stillinga. Fordi storleiken på stillinga er 50 %, vil det vere mogleg å søkje fritak frå buplikta. Bustaden var ferdig oppført i 2009 og ligg nydeleg til med utsyn over Kviteseidbyen og Sundkilen. Huset har kjøkken, stove, eit arbeids/soverom, WC, teknisk rom og vaskerom m/dusj i første høgda og loftstove og 3 soverom, bad og toalett i andre høgda. I tillegg er det dobbel garasje.

Stillinga er løna som sokneprest i kode 0930, lønstrinn 53 - 78.

Pensjonsinnskot.

Til løna kjem regulativmessige godtgjersler og skyssgodtgjersle etter staten sitt regulativ.

Målforma er nynorsk, men søkjarar må kunne bruke begge målformer.

Det vert stilt særlege krav til samlivsform i samsvar med Arbeidsmiljøloven § 13.4.2.

Kvinner vert oppmoda om å søkje.

Frist for å søkje på stillinga er 29.04.2011.

Bispedømmekontoret ynskjer søknaden med cv, vitnemål og referansar levert elektronisk via vårt elektroniske søkjesystem. Desse kan ein finne med å sjå på bispedømmet sine heimesider www.kirken.no/agder. Ein kan òg få informasjon om korleis ein skal søkje ved å kontakte førstekonsulent Grethe Ruud Hansen på tlf. 38 10 51 47.

Aktuell bok fra Luther Forlag!

Jens Olav Mæland

GLEMT AV SINE EGNE

Rapport fra de kristnes situasjon i Det hellige land

Et vekkerop til norske kristne!

"Har vi glemt våre kristne søsken i Palestina? Mange av dem har emigrert slik at den kristne befolkningen i Det hellige land er dramatisk redusert. Mæland viser oss at de bibelske landløftene ikke kan brukes som unnskyldning for at elementære menneskerettigheter settes til side. Hans bok er et vekkerop til norske kristne og til alle Israel-venner: 'Du må ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv!'"
Professor Hans Kvalbein, MF

"Boken er balansert og kjemisk fri for antisemittisme. Men den lodder situasjonen på dypet. Den historiske gjennomgangen gir en god oversikt over utviklingen i området. Boken er full av informasjon og kunnskap."
Prest Oddvar Tveito i LK.

Kr 248,-

Sverre Stoltenberg

NÅR FELLESSKAPET BELASTES

Om medarbeiderkonflikter
i menighet og forsamling

”Konflikter er en naturlig og nødvendig del av arbeidslivet. Slik er det i samfunnet og slik er det også i kirken. Det viktige spørsmål er hvordan man møter dem og håndterer dem.

Sverre Stoltenberg har gitt oss en meget verdifull og nyttig bok om dette. Han har lang og bred erfaring som leder og veileder i kirkelig sammenheng. Boken holder et høyt faglig nivå og bør bli grunnbok i kirkelig utdanning og for alle som har lederansvar i menighetene.”

*Frank Grimstad,
adm. direktør i KA*

Kr 229,-

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver og universitetslektor Sjur Isaksen.
Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og sendes på e-post til ovenstående adresse.

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
 2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1000,- +mva
 3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2000,- +mva
 4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
 5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2500,- +mva
 6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3000,- +mva
 7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1500,- +mva

ISSN 0332-5431